

10.3.1. Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 1. Καινοτομική Προσέγγιση Γεωργίας και Κτηνοτροφίας

Η διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων για την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα της περιοχής του Τροόδου έλαβε υπόψη:

- ❑ Τα κεντρικά ζητήματα όπως προκύπτουν από τη διάγνωση του τομέα της γεωργίας και από την SWOT ανάλυση.
- ❑ Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Κύπρου, και πιο ειδικά:
 - Τον γενικό στόχο «Προσαρμογή της Κυπριακής Γεωργίας στις νέες οικονομικές συνθήκες και στην αύξηση των περιβαλλοντικών προκλήσεων που δημιουργεί η κλιματική αλλαγή», καθώς και
 - Τους τρεις αλληλένδετους ειδικούς στόχους:
 1. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροδιατροφικών προϊόντων
 2. Αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων
 3. Βελτίωση της ζωτικότητας των περιοχών της υπαίθρου
- ❑ Τη νέα ΚΑΠ 2021-2027

Με βάση τα παραπάνω, διαμορφώνεται η παρακάτω **βασική κατεύθυνση** για τον τομέα της γεωργίας:

*Η οικοδόμηση ενός ορεινού γεωργικού προτύπου **μικρών πολυδραστήριων οικογενειακών εκμεταλλεύσεων**, ικανού να εξασφαλίσει τη διαχείριση των φυσικών πόρων, ταυτόχρονα με την παραγωγή προϊόντων με αξίες αναγνωρίσιμες από τους καταναλωτές».*

Ειδικότερα, αυτό το πρότυπο μπορεί να υποστηριχθεί πιο αποτελεσματικά προωθώντας:

- Την **αύξηση της προστιθέμενης αξίας** των γεωργικών προϊόντων, μέσα από την **πιστοποίηση** και **εγγύηση** της ποιότητας και της ταυτότητας των τοπικών προϊόντων.
- Την αξιοποίηση του **πολυλειτουργικού χαρακτήρα της ορεινής γεωργίας** (περιβάλλον – τοπία, τοπική οικονομία, απασχόληση).
- Τη **σύνδεση της γεωργίας** με τους άλλους δύο πυλώνες της τοπικής ορεινής οικονομίας (μεταποίηση και τουρισμός).
- Ένα **σχέδιο κινητοποίησης των οργανωτικών και παραγωγικών πόρων της περιοχής και αποτελεσματικής συνεργασίας** με τις αρμόδιες υπηρεσίες της Κυπριακής Δημοκρατίας και ιδιαίτερα του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος.
- Την ανάγκη οικοδόμησης ενός **οικοσυστήματος υποστήριξης** για τη μετάβαση προς μια γεωργία ποιότητας (εκπαίδευση, συμβουλές και έρευνα).

Ολοκληρωμένο Σχέδιο Παρέμβασης¹

Καινοτομική Προσέγγιση Γεωργίας και Κτηνοτροφίας της περιοχής Τροόδους

Ο πρωτογενής τομέας στο Τρόοδο, με όλα τα δομικά και φυσικά προβλήματα (πολυτεμαχισμός, πολυιδιοκτησία, μικρός κλήρος, έντονο ανάγλυφο), αντιμετωπίζει επίσης τον άνισο ανταγωνισμό της εντατικής γεωργίας των πεδινών περιοχών της χώρας, η οποία βασίζεται στη μείωση του κόστους παραγωγής. Είναι προδιαγεγραμμένο, με βάση την ευρωπαϊκή και παγκόσμια εμπειρία, ότι η ορεινή γεωργία, με τα ιδιαίτερα διαρθρωτικά της χαρακτηριστικά και τις γεωκλιματικές συνθήκες της ορεινότητας, δεν μπορεί να στηρίζεται σε αυτά που αποτελούν τα πλεονεκτήματα της εντατικής γεωργίας: την παραγωγικότητα και την ελαχιστοποίηση του κόστους.

Η συνέχιση της κατάστασης αυτής, οδηγεί είτε στη διατήρηση μιας μικρής γεωργίας εκτατικού χαρακτήρα σε ευρεία κλίμακα, με παράλληλη υιοθέτηση του εντατικού γεωργικού μοντέλου από τους λίγους επαγγελματίες γεωργούς, είτε στην εγκατάλειψη της γεωργικής δραστηριότητας. Η πιο σημαντική επίπτωση αυτής της εξέλιξης όμως, αφορά τον κίνδυνο της απεμπόλησης της ποιότητας και της ταυτότητας που διασφαλίζει διαχρονικά η ορεινή γεωργία, αλλά και του ρόλου της ως διαχειριστής των φυσικών πόρων και του περιβάλλοντος. Η ταυτόχρονη αξιοποίηση αυτών των τριών στοιχείων (ποιότητα, ταυτότητα, διαχείριση φυσικών πόρων), μπορεί να οδηγήσει στην οικοδόμηση μιας νέας ανταγωνιστικότητας, η οποία να συνδυάζει την παραγωγικότητα με τη διακριτότητα των ιδιότυπων προϊόντων της ορεινής αγροτικής οικονομίας.

Η ολοκλήρωση της διάγνωσης έδειξε την οριακότητα της κατάστασης των οικογενειακών γεωργικών εκμεταλλεύσεων: γήρανση, αυτοκατανάλωση, κτλ., καθώς και τη διατήρηση εκτατικών παραγωγικών συστημάτων, παρά την εφαρμογή πολιτικών που ευνοούν το εντατικό γεωργικό μοντέλο ανάπτυξης. Παράλληλα, διαθέτει την κρίσιμη μάζα ανθρώπινων, φυσικών, υλικών και άυλων πόρων, καθώς και γνώσεις και πρακτικές που, αν υποστηριχθούν και ενισχυθούν, θα μπορούσαν να δώσουν μια άλλη διάσταση στα παραμελημένα και υποτιμημένα εκτατικά παραγωγικά συστήματα του Τροόδους.

Η συστημική ανάλυση του παραγωγικού συστήματος του Τροόδους έδειξε ότι η οικογενειακή αγροτική εκμετάλλευση παραμένει το κύτταρο αυτού του παραγωγικού τομέα. Συνεχίζοντας να αξιοποιεί και να διαχειρίζεται αειφορικά τον χώρο σε ένα πλαίσιο πολυαπασχόλησης, πολυδραστηριότητας, αλληλοβοήθειας και άτυπης συνεργασίας προκειμένου να επιτύχει τη βιωσιμότητά της, εξυπηρετεί ταυτόχρονα τις οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες του ορεινού χώρου και απαντά στα περιβαλλοντικά διακυβεύματα.

Σ' αυτό το πλαίσιο, το οποίο περιλαμβάνει το τοπικό δυναμικό, τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές και τις τάσεις των αγορών, ο στρατηγικός κεντρικός στόχος της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών

¹ Το Ολοκληρωμένο Σχέδιο Παρέμβασης παρουσιάστηκε μετά τα 2 πρώτα Συνέδρια (Ιούνιος και Ιούλιος 2018) στο Τμήμα Γεωργίας, και συζητήθηκε με την Εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή. Το συμφωνηθέν κείμενο παρουσιάζεται στο Παράρτημα 2 μετά την αναλυτική παρουσίαση των προτεινόμενων δράσεων ανά υπομέτρο.

Κοινοτήτων Τροόδους για τον πρωτογενή τομέα της περιοχής, εστιάζει στην **αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων του**, η οποία μπορεί να επέλθει μέσα από τη διατήρηση και αξιοποίηση των παραδοσιακών παραγωγικών εξειδικεύσεων της περιοχής.

Αυτές οι παραγωγικές εξειδικεύσεις συμβάλλουν στην:

- A.** Ενσωμάτωση στην αξία των προϊόντων των «νέων» ιδιοτήτων / αξιών που αναδύθηκαν και επηρεάζουν ολοένα και περισσότερο το παγκόσμιο αγροδιατροφικό σύστημα, ήτοι της αυθεντικότητας, της φιλοπεριβαλλοντικής διαχείρισης, των ηθικών αξιών, κ.ά.
- B.** Ανάδειξη – εγγύηση των ποιοτικών χαρακτηριστικών των προϊόντων και δεσμών τους με τον τόπο.
- Γ.** Προώθηση των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης, διατήρησης της αειφορικής διαχείρισης των πόρων και των επιμέρους περιβαλλοντικών επιδιώξεων (εξοικονόμηση νερού, προστασία περιοχών Natura, ενίσχυση της βιοποικιλότητας και των γεωργικών παραγωγικών συστημάτων Υψηλής Φυσικής Αξίας, κτλ.).

Η προσέγγιση αυτού του στόχου από επιχειρησιακής πλευράς, βασίζεται (α) στη σύζευξη της κληρονομημένης και της σύγχρονης γνώσης όσον αφορά την οργάνωση και λειτουργία των παραγωγικών συστημάτων, και (β) σε νέες προσαρμοσμένες τεχνολογίες για την ανάδειξη της ποιότητας. Αυτός ο στόχος, οι νέες επιδιώξεις και τα απαραίτητα μέσα και εργαλεία για την επίτευξή τους, επισημαίνουν και προσδιορίζουν την ανάγκη αναπροσανατολισμού της στόχευσης των γεωργικών συμβουλών και του ρόλου των γεωργικών γραφείων.

Ο στόχος αυτός εντάσσεται στο νέο πλαίσιο των ευρωπαϊκών πολιτικών (κοινή αγροτική πολιτική, περιβαλλοντική πολιτική), οι οποίες (α) υιοθετούν την ανάγκη ανάδειξης της τοπικότητας και της αναγνώρισης της ποιότητας των τοπικά παραγόμενων προϊόντων, και (β) ενισχύουν τις εκμεταλλεύσεις όταν ενσωματώνουν στην παραγωγική τους διαδικασία την ορθολογική διαχείριση του χώρου, προκειμένου να αναπαράξουν τους φυσικούς πόρους και να ενισχύσουν τη βιωσιμότητά τους.

Η ιδιομορφία της γεωργίας του Τροόδους, η πολυλειτουργικότητά της και η δυναμική της αξία, καθιστούν αναγκαία τη διαμόρφωση ολοκληρωμένου σχεδίου παρέμβασης, το οποίο να υποστηρίξει και να προωθήσει την αναζωογόνηση της ορεινής γεωργίας. Οι βασικοί άξονες αυτού του σχεδίου προτείνονται να είναι οι εξής:

1. Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών προϊόντων

Η διακριτή ποιότητα των προϊόντων συνδέεται με τις τοπικές ποικιλίες φυτών και φυλές ζώων, την ακολουθούμενη παραγωγική διαδικασία και τους δεσμούς με την περιοχή. Διασφαλίζεται από την ικανότητα μιας περιοχής να εγγυηθεί σχετικούς ισχυρισμούς ως προς την ταυτότητα και την κληρονομιά που ενσωματώνονται στο τελικό προϊόν.

- Δημιουργία της ταυτότητας των Τροοδίτικων γεωργικών προϊόντων με εντοπισμό και τεκμηρίωση:
 - «εξωτερικών» χαρακτηριστικών (δεσμοί με τον τόπο, καλλιεργητικές πρακτικές, κτλ.), οριοθέτηση γαιοτόπων (terroir),

- «εσωτερικών» ποιοτικών χαρακτηριστικών των τοπικών ποικιλιών και προϊόντων, (θρεπτικά συστατικά, γεύση, κτλ.)
- Διαμόρφωση προδιαγραφών (προτύπων διαχείρισης) ποιότητας.
- Υποστήριξη ανάπτυξης συμμετοχικών συστημάτων εγγύησης (οργάνωση, ενημέρωση, εκπαίδευση, πιστοποίηση, κτλ.).

Στήριξη των παραγωγών από το Υπουργείο Γεωργίας για την πιστοποίηση – εγγύηση προϊόντων φυτικής και ζωικής προέλευσης, προκειμένου να συμμετέχουν ενεργά στη δημιουργία ενός «*label Τρόδους*» για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες,

2. Οργάνωση των παραγωγών

- Οργάνωση παραγωγών σε επίπεδο Τρόδους.
- Εντοπισμός πυρήνων παραγωγών με χωρική ή κλαδική αναφορά για δημιουργία και οργάνωση ομάδων παραγωγών.
- Ανάπτυξη οικοτεχνίας ή/και τουριστικής δραστηριότητας (επισκέψιμα αγροκτήματα) στη γεωργική εκμετάλλευση, με βάση συστήματα εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας.
- Ένταξη σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με τους τοπικούς μεταποιητές και τους τουριστικούς επιχειρηματίες.

3. Ανανέωση του ανθρώπινου δυναμικού στη γεωργία:

- Διαδοχή: καταγραφή των εν δυνάμει διαδόχων και ένταξη σε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα υποστήριξης (μικρά σχέδια ανταγωνιστικότητας εκμετάλλευσης) και εξατομικευμένης συμβουλευτικής υποστήριξης.
- Εγκατάσταση νέων στη γεωργία: σχέδιο υποστήριξης πλήρους εγκατάστασης (συνέργεια ΠΑΑ και τοπικής Κοινότητας).
- Απόκτηση δεξιοτήτων και γνώσεων από τους αγρότες.
- Πολυδραστηριότητα.

4. Προστασία, διαχείριση και αξιοποίηση της γεωργικής γης ως χώρος άσκησης της γεωργικής δραστηριότητας (ανάκτηση των πιο προσπελάσιμων και μεγάλης αξίας αγροτεμαχίων) και περιβαλλοντικής διαχείρισης:

- Εντοπισμός και ανάδειξη γαιοτόπων με τη συνεισφορά του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου. Ο γαιοτόπος να αποτελέσει τμήμα της Δήλωσης Πολιτικής για το Τρόδος.
- Επανάκτηση – διαχείριση εγκαταλελειμμένης γης: Αντιμετώπιση της πολυϊδιοκτησίας και του πολυτεμαχισμού: καθορισμός ζωνών ανακτήσιμων αγροτεμαχίων (κίνητρα):
 - Ένταξη σε Σχέδια Αγροπεριβαλλοντικής διαχείρισης και παραγωγής ιδιότυπων προϊόντων, των εγκαταλελειμμένων ιδιωτικών, τουρκοκυπριακών και χαλίτικων γαιών,
 - Χρήση εγκαταλελειμμένης γης από την κτηνοτροφία και για εγκατάσταση νέων γεωργών.
- Σχέδιο ορθολογικής ένταξης της αγρανάπαυσης σε ζώνες ενιαίας διαχείρισης γεωργίας και φυσικών πόρων. Κριτήρια: Ζώνες υψηλής περιβαλλοντικής ευαισθησίας, γαιοτοποι. Αξιοποίηση αγρανάπαυσης προς όφελος της κτηνοτροφίας.

- Προώθηση σχεδίων διαχείρισης της βόσκησης με στόχο τη βελτίωση της βοσκοϊκανότητας και τον έλεγχο της βοσκοφόρτωσης, την πρόληψη των πυρκαγιών και την προστασία σε περιοχές με έντονη παρουσία της αιγοπροβατοτροφίας.

Ειδικές κατευθύνσεις – προτάσεις

Αναδιοργάνωση για την υποστήριξη της εδαφικής γεωργίας του Τροόδους: Νέες δομές υποστήριξης και μορφές πολυεταιρικής συνεργασίας.

1. Αναδιοργάνωση της διοίκησης

(α) Αναβάθμιση του ρόλου του Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Γεωργικό Γραφείο Τροόδους:

Στόχος, δημιουργία εξειδικευμένης υποστηρικτικής δομής για την υποστήριξη της πολυλειτουργικής ορεινής γεωργίας. Νέα πεδία: προετοιμασία και εφαρμογή συστημάτων ποιότητας, συμμετοχή στην υποστήριξη της οικοτεχνίας λόγω στενής σχέσης με τη γεωργία. Διεύρυνση της περιοχής ευθύνης του και εξασφάλιση του απαραίτητου στελεχιακού δυναμικού.

(β) Γεωργικές Συμβουλές: Οι νέες ανάγκες συμβουλών και κατάρτισης αφορούν (i) την οργάνωση συνεργασιών (σύσταση ομάδων παραγωγών, βραχείες αλυσίδες), συστημάτων ποιότητας, γεωργική επιχειρηματικότητα, και (ii) τη σχέση γεωργίας – περιβάλλοντος (ορθή διαχείριση, διαχείριση των εδαφών, εξοικονόμηση και αποδοτική χρήση ενέργειας, διαχείριση παραγωγικών συστημάτων ΥΦΑ, γαιοτόπων (terroirs), κτλ.).

(γ) Δίκτυο ερευνητικών φορέων: Δημιουργία δικτύου εξειδικευμένων ερευνητικών φορέων (εργαστήρια από Κύπρο, Ελλάδα και άλλες χώρες της Ε.Ε.), υπό τον συντονισμό του ΙΓΕ (εφαρμοσμένη έρευνα): (i) Εστιασμένη έρευνα σε παραδοσιακές καλλιέργειες και προϊόντα Τροόδους για την ανάδειξη των ποιοτικών χαρακτηριστικών τους, και (ii) μεταφορά εξειδικευμένων και εστιασμένων ερευνητικών γνώσεων στο πεδίο (άρδευση, χαμηλές εισροές, κτλ.).

2. Ενίσχυση της συνεργασίας των υφιστάμενων δομών, στο πλαίσιο ενός μηχανισμού υποστήριξης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών Τροόδους.

Τομείς δραστηριοποίησης: υποστήριξη για (α) συμμόρφωση στις νομικές απαιτήσεις, (β) ανάπτυξη συστημάτων ποιότητας των γεωργικο-κτηνοτροφικών προϊόντων, (γ) συμμετοχή σε σχέδια χρηματοδοτήσεων τοπικού ενδιαφέροντος, (δ) συνεργασία και συμμετοχή των γεωργών στην τοπική διεπαγγελματική οργάνωση (δίκτυο συνεργασίας παραγωγών – οικοτεχνών – αγροτουρισμού), (ε) προετοιμασία και ωρίμανση προτάσεων προσαρμοσμένων στην ορεινή γεωργία, και (στ) βέλτιστη αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων από το ΠΑΑ 2014–2020 και 2021–2027.

Αναγκαιότητα νομοθέτησης – θεσμικής αναγνώρισης

- Κατάρτιση νομοσχεδίων για αναγνώριση:
 - ο *Εθελούσιων σημάτων ποιότητας*, όπως το «προϊόν ορεινής παραγωγής», προκειμένου να διασφαλίζεται και να αναγνωρίζεται η ιδιαιτερότητα και η τοπικότητα του προϊόντος,
 - ο *Οικοτεχνίας*, προκειμένου να συνδεθεί η γεωργία με τον τουρισμό, να βελτιωθεί το αγροτικό εισόδημα του παραγωγού και να προσελκυστεί νέος πληθυσμός,
 - ο *Πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος*, προκειμένου: (α) να ενισχυθεί η αγροτική δραστηριότητα, (β) να προαχθούν εναλλακτικές μορφές αγροτικής δραστηριότητας, και (γ) να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας.
- Ένταξη στη νέα Δήλωση Πολιτικής για το Τρόδος:
 - ο *Γαιοτόπων*, προκειμένου να δημιουργηθούν κριτήρια, πλαίσιο προδιαγραφών, οδηγός εντοπισμού και οριοθέτησης,
 - ο *Πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος*,
 - ο *Προνοιών για την καλλιεργήσιμη γη και τη βοσκήσιμη έκταση*.
- Επίλυση του ζητήματος των μη εγγεγραμμένων αγροτικών δρόμων, ιδιαίτερα για την κτηνοτροφία.
- Προσαρμογή των κριτηρίων (ύψος επενδύσεων, οικονομική απόδοση της εκμετάλλευσης, κτλ.) και σχεδιασμός ειδικών προκηρύξεων για τις ορεινές περιοχές λόγω ειδικών συνθηκών (μικρές επενδύσεις γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, προτεραιότητα στην εγκατάσταση νέων αγροτών, κτλ.).

Το Ολοκληρωμένο Σχέδιο Παρέμβασης που προτάθηκε, αναλύεται στη συνέχεια σε Υπομέτρα και Δράσεις. Η στενή συνεργασία (9^{ος} – 12^{ος} 2018) με το Τμήμα Γεωργίας και συγκεκριμένα με την Εξειδικευμένη Επιτροπή του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, συνέβαλε ώστε ορισμένες δράσεις να αναλυθούν και να αποφασιστεί ήδη ο τρόπος υλοποίησής τους (στη δράση παρουσιάζονται εν συντομία τα συμφωνηθέντα, τα οποία παρατίθενται αναλυτικά στα Παραρτήματα της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης 1). Η παρουσίαση τόσο του Ολοκληρωμένου Σχεδίου Παρέμβασης όσο και των συμφωνηθέντων, καθώς και το χρονοδιάγραμμα διαμόρφωσης Σχεδίων Δράσεων (Παράρτημα 3), παρουσιάστηκαν στον Υπουργό Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος από τον Επίτροπο Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων και τον Επιστημονικό Υπεύθυνο της ΕΣΑΟΚ. Το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος ακολούθως είχε εκδώσει σχετική ανακοίνωση.

Υπομέτρα – Δράσεις

Ακολουθεί ο Πίνακας με τη δομή και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης «**Καινοτομική Προσέγγιση Γεωργίας και Κτηνοτροφίας**», όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις:

Υπομέτρο 1.1.	Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών προϊόντων
Δράση 1.1.1.	Δημιουργία ταυτότητας και ανάδειξη ποιότητας των γεωργικών προϊόντων
Περιγραφή	<p>(Α) Σχέδιο Δράσης για εντοπισμό, τεκμηρίωση και ανάδειξη της ταυτότητας και της ποιότητας Τροοδίτικων γεωργικών προϊόντων.</p> <p>Η εκπόνηση του Σχεδίου Δράσης βασίζεται στην παρακάτω διαδικασία:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Διερεύνηση για την επιλογή των πιο σημαντικών γεωργικών προϊόντων της περιοχής του Τροόδους, για τα οποία θα εντοπιστούν και αναδείξουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους. ii. Διεξαγωγή έρευνας στα 5 πιο σημαντικά γεωργικά προϊόντα (αρχική πιλοτική εφαρμογή). iii. Με την ολοκλήρωση της έρευνας για τα 5 σημαντικότερα γεωργικά προϊόντα της περιοχής του Τροόδους, θα προσδιοριστούν τα επόμενα γεωργικά προϊόντα, με στόχο να οργανωθεί η αντίστοιχη έρευνα. <p>(Β) Σχέδιο Δράσης για εντοπισμό, αναγνώριση και ανάδειξη των Γαιοτόπων (terroir)</p> <p>Η εκπόνηση του Σχεδίου Δράσης βασίζεται στην παρακάτω διαδικασία:</p> <ul style="list-style-type: none"> i. Έρευνα για τον εντοπισμό και την οριοθέτηση όλων των γαιοτόπων. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα ενταχθούν στη Δήλωση Πολιτικής για το Τρόοδο. ii. Επιλογή γαιοτόπων για την εφαρμογή πιλοτικού σχεδίου ανάδειξης ως εξής: (α) πέντε (5) γαιοτόπων το πρώτο έτος (μία από τις πρώτες εφαρμογές θα είναι και ο γαιότοπος του Φουντουκόδασους Πιτσιλιάς, (β) πέντε (5) γαιοτόπων το δεύτερο έτος, και (γ) αξιολόγηση της συνέχισης της δράσης, με βάση τα αποτελέσματα της δράσης και του προσδιορισμού του κόστους (βασικά κριτήρια η κατανομή γαιοτόπων στον χώρο, τα προϊόντα που παράγει, το δυναμικό (παραγωγοί και ιδιοκτήτες) που υπάρχει ανά γαιότοπο). <p><i>Διασύνδεση της Δράσης με την Ο.Π.2. Μεταποίηση στην Ορεινή Οικονομία.</i></p>
Δράση 1.1.2.	Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας (πρότυπα διαχείρισης)
Περιγραφή	<p>Διαδικασία ανάπτυξης – διαμόρφωσης συστημάτων διαχείρισης ποιότητας: συστήματα διαχείρισης (AGRO), ΠΓΕ, ΠΟΠ, προϊόν ορεινής παραγωγής, Συμμετοχικό Σύστημα Εγγύησης, κτλ.</p> <p>Συστήνεται η πιλοτική υλοποίηση της Δράσης σε δύο προϊόντα:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας παραγωγής προϊόντων ή/και εκμετάλλευσης (ii) Υιοθέτηση των προδιαγραφών των συστημάτων διαχείρισης ποιότητας <p><i>Διασύνδεση της Δράσης με την Ο.Π.2 Μεταποίηση στην ορεινή οικονομία</i></p>
Δράση 1.1.3.	Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης
Περιγραφή	<p>A. Συμμετοχικό Σύστημα Εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας των παραγόμενων προϊόντων στο εσωτερικό μιας αξιακής αλυσίδας.</p> <p>Συμμετοχή και συνεργασία εμπλεκόμενων παραγωγών και εμπειρογνομόνων για τον προσδιορισμό και την τεκμηρίωση του τρόπου, των τεχνικών, των φάσεων παραγωγής ενός προϊόντος, των διαδικασιών αυτοελέγχου αυτών, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη πρωτοκόλλων ελέγχου και πιστοποίησης και εν τέλει την ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης με κοινό λογότυπο και στρατηγική μάρκετινγκ.</p>

	<p>Συστήνεται η πιλοτική υλοποίηση της δράσης σε τρία προϊόντα.</p> <p>B. Ένταξη των γεωργών / κτηνοτρόφων σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με τους τοπικούς μεταποιητές και τουριστικούς επιχειρηματίες.</p> <p>Η κινητοποίηση των παραγωγών με την υποστήριξη της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (ΜΑΟΕ), στοχεύει στην ένταξή τους σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με τοπικούς συλλόγους, τους τοπικούς μεταποιητές και τουριστικούς επιχειρηματίες για να δημιουργηθούν αξιακές αλυσίδες τοπικά διασφαλισμένης ποιότητας προϊόντων, αξιοποιώντας τοπικές παραδοσιακές γνώσεις.</p> <p><i>Διασύνδεση της Δράσης με την Ο.Π.2.Μεταποίηση στην Ορεινή Οικονομία και την Ο.Π.3.Νέο Πρότυπο Ορεινού Τουριστικού Προϊόντος Τροόδους.</i></p>
Δράση 1.1.4.	Πολυλειτουργικό – επισκέψιμο αγρόκτημα: αναγνώριση και διαμόρφωση προδιαγραφών
Περιγραφή	<p>Προτείνεται η εκπόνηση μιας εμπειρογνομosύνης με αντικείμενο τον προσδιορισμό, την έννοια και το περιεχόμενο του πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος και των δραστηριοτήτων που μπορούν να αναπτυχθούν εκεί, καθώς και των όρων ανάπτυξης αυτών των δραστηριοτήτων.</p> <p>Στη συνέχεια, η έννοια του πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος πρέπει να ενταχθεί στη Δήλωση Πολιτικής για το Τρόδος, καθώς και στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν, όπως και στα μέτρα του ΠΑΑ της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-27 για να χρηματοδοτηθεί.</p>
Υπομέτρο 1.2.	Αναδιοργάνωση δομών υποστήριξης της εδαφικής γεωργίας του Τροόδους
Δράση 1.2.1.	Ενίσχυση και αναβάθμιση του ρόλου του κυβερνητικού μηχανισμού υποστήριξης της γεωργίας του Τροόδους
Περιγραφή	<p>A. Διεύρυνση των γεωργικών εφαρμογών στα νέα πεδία παρέμβασης για την ορεινή γεωργία.</p> <p>Προτείνεται η προσαρμογή – διεύρυνση του προγράμματος γεωργικών συμβουλών στα νέα πεδία παρεμβάσεων και προσφοράς υπηρεσιών του Τμήματος Γεωργίας, προκειμένου η ορεινή γεωργία της περιοχής Τροόδους να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητά της, με βάση τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των προϊόντων της, να συνδεθεί με τη μεταποίηση και να συμβάλει στη διαχείριση του περιβάλλοντος. Το έγγραφο “Νέοι τομείς παρέμβασης και προσφερόμενων υπηρεσιών” του Τμήματος Γεωργίας (Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τροόδους), όπως συμφωνήθηκε με την Εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Γεωργίας.</p> <p>Για την υποστήριξη της υλοποίησης της πρότασης, συστήνονται τα ακόλουθα:</p> <p>(α) διαμόρφωση ενός Σχεδίου Δράσης ευαισθητοποίησης / εκπαίδευσης γεωπόνων ΤΓ και γεωργών ορεινών περιοχών επί του σχεδίου Καινοτομικής Προσέγγισης για τη Γεωργία και Κτηνοτροφία, το οποίο θα αφορά:</p> <ul style="list-style-type: none"> • κατάρτιση σχεδίου ευαισθητοποίησης • κατάρτιση σχεδίου εκπαιδεύσεων γεωπόνων • κατάρτιση σχεδίου εκπαιδεύσεων γεωργών <p>(β) διαμόρφωση ενός Σχεδίου Δράσης ολοκληρωμένου προγράμματος υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής εν δυνάμει γεωργών και νέων γεωργών, και</p> <p>(γ) εφαρμογή σχεδίου εκπαιδεύσεων σε γεωπόνους του Τμήματος Γεωργίας.</p> <p>B. Δικτύωση εξειδικευμένων ερευνητικών φορέων για την ανάπτυξη της εφαρμοσμένης έρευνας</p> <p>Προτείνεται να διαμορφωθεί ένα σχέδιο δράσης για στοχευμένη διάδοση</p>

καινοτομιών και ερευνητικών αποτελεσμάτων των ερευνητικών και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και δράσεις μεταφερισιμότητάς τους στις περιοχές του Τροόδους.

Αναλυτικά:

- (α) καθορισμός πεδίων και θεμάτων έρευνας,
- (β) πρόσκληση ενδιαφέροντος προς ερευνητικά ιδρύματα για ένταξή τους σε δίκτυο ερευνητικών φορέων για την ανάπτυξη εφαρμοσμένης έρευνας στο Τρόοδο,
- (γ) οργάνωση συνάντησης των ενδιαφερομένων για σύσταση δικτύου και απόφαση για τα πεδία συνεργασίας και ερευνών που θα αναπτυχθούν, και
- (δ) διαμόρφωση προτάσεων έρευνας.

Γ. Αναβάθμιση του Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Γεωργικό Γραφείο Τροόδους

Η αναβάθμιση του ρόλου του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Επαρχιακό Γεωργικό Γραφείο Τροόδους, διευρύνοντας την υπό την ευθύνη του περιοχή κάλυψης και διαφοροποιώντας τις παρεχόμενες υπηρεσίες του, θεωρείται απαραίτητη ώστε να δημιουργηθούν συμπληρωματικότητες και συνέργειες ικανές να ενισχύσουν την εξειδίκευση αυτής της υποστηρικτικής δομής στην ορεινή γεωργία.

Η διαπίστωση αυτή είχε διατυπωθεί και αναλυθεί μέσα από το «Σχέδιο Καινοτομικής Προσέγγισης της Γεωργίας και Κτηνοτροφίας της περιοχής Τροόδους», και συζητήθηκε εκτενώς με την Εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Γεωργίας.

Με βάση τους νέους τομείς παρεμβάσεων και προσφερόμενων υπηρεσιών του Τμήματος Γεωργίας (Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τροόδους), έχει συνταχθεί προσχέδιο «Πρότασης για τη δημιουργία του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τροόδους» (τα παραρτήματα παρατίθενται με τον αριθμό που εντοπίζονται στο κείμενο της ΕΣΑΟΚ):

1. Την «Ανακατανομή των κοινοτήτων που υπάγονται στα Επαρχιακά Γεωργικά Γραφεία Λευκωσίας, Λεμεσού και Πιτσιλιάς».
2. Τους «Νέους τομείς παρεμβάσεων και προσφερόμενων υπηρεσιών του ΕΓΓ Τροόδους», οι οποίοι προκύπτουν από τις κατευθύνσεις της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων.
3. Τις ανάγκες για στελέχωση του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τροόδους και Τμήματος Γεωργίας και το κόστος στελέχωσης.
 - Ανάγκη για μια νέα θέση Ανώτερου Λειτουργού Γεωργίας (€5.000 επιπρόσθετο ετήσιο κόστος επί υφιστάμενου μισθού, αφού είναι θέση προαγωγής).
 - Ανάγκη για κάλυψη αναγκών από 10 υφιστάμενες οργανικές θέσεις. Το κόστος των θέσεων προς αποπαγοποίηση θα καλυφθεί σύμφωνα με το ΜΔΠ 2019 – 2021 που έχει ήδη εγκριθεί, χωρίς να απαιτείται πρόσθετη δαπάνη.
4. Τη μετονομασία του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Επαρχιακό Γεωργικό Γραφείο Τροόδους.
5. Τη διατήρηση των κεντρικών γραφείων του ΕΓΓ Πιτσιλιάς στην κοινότητα Αγρού για τις ανάγκες του ΕΓΓ Τροόδους, και τη λειτουργία γραφείων σε Επταγώνια, Ευρύχου και Πάχνα. Στην Επταγώνια θα επαναλειτουργήσει το γραφείο που λειτουργούσε από το ΕΓΓ Πιτσιλιάς, στην Ευρύχου θα μεταβιβαστεί η χρήση του Γεωργικού Γραφείου Λευκωσίας στο ΕΓΓ Τροόδους, και στην Πάχνα θα λειτουργήσει εκ πρώτης Γεωργικό Γραφείο. Τα γραφεία θα λειτουργούν ως δορυφόροι του κεντρικού γραφείου και δεν θα είναι μόνιμα στελεχωμένα, αλλά περιοδικά, σε τακτική βάση

	<p>επισκέψεων στους αγρότες της περιοχής.</p> <p>6. Το τριετές χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της Δράσης με διατυπωμένα τα κρίσιμα σημεία αναφοράς.</p>
Δράση 1.2.2.	Υποστήριξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών Τροόδους
Περιγραφή	<p>Το Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, μέσω της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας, θα προβεί σε:</p> <p>(α) Προκήρυξη εκδήλωσης ενδιαφέροντος για αγρότες με επιχειρηματικές στοχεύσεις και δημιουργία δικτύου αγροτών,</p> <p>(β) Διοργάνωση σεμιναρίου ενημέρωσης των παραγωγών για το οικοσύστημα επιχειρηματικότητας, την υποστήριξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και τα πεδία επιχειρηματικής δραστηριοποίησης που μπορούν να αναπτυχθούν με βάση τους στόχους της ΕΣΑΟΚ,</p> <p>(γ) Υποστήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας (χρηματοδότηση της ΑνΕΤ / ΑνΕΛεμ για την υποστήριξη της διαμόρφωσης επιχειρηματικών σχεδίων για την υλοποίηση των επιχειρηματικών ιδεών των τοπικών παραγωγών).</p>
Δράση 1.2.3.	Ολοκληρωμένο πρόγραμμα υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής
Περιγραφή	<p>1. Ανανέωση του ανθρώπινου δυναμικού στη γεωργία</p> <p>Η Δράση θα υλοποιηθεί από τη Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση). Προτείνεται η διαμόρφωση ενός Σχεδίου Δράσης ολοκληρωμένου προγράμματος υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής εν δυνάμει γεωργών και νέων γεωργών (Δράση 1.2.1.), με βάση την παρακάτω διαδικασία:</p> <p>(α) Κατάρτιση του ολοκληρωμένου προγράμματος υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής εν δυνάμει γεωργών και νέων γεωργών.</p> <p>(β) Καταγραφή των εν δυνάμει διαδόχων των αγροτικών εκμεταλλεύσεων στην περιοχή του Τροόδους (με την υποστήριξη του Τμήματος Γεωργίας).</p> <p>(γ) Τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη και εξατομικευμένη συμβουλευτική των εν δυνάμει διαδόχων αγροτικών εκμεταλλεύσεων, ειδικά σε θέματα πολυλειτουργικής ορεινής γεωργίας.</p> <p><u>Στόχος 30 επιχειρηματικά σχέδια νέων γεωργών και παρακολούθησή τους για ένα (1) χρόνο.</u></p> <p>2. Εγκατάσταση νέου πληθυσμού στη γεωργία: σχέδιο υποστήριξης των πρώτων σταδίων εγκατάστασης</p> <p>Το Γραφείο Υποδοχής νέου πληθυσμού, σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας και τον Μηχανισμό Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας, θα αναλάβουν την υποστήριξη των πρώτων σταδίων της εγκατάστασης νέου πληθυσμού στην περιοχή του Τροόδους, ως ακολούθως:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Το Γραφείο Υποδοχής (Στρατηγική Παρέμβαση 3) ενημερώνει τους ενδιαφερόμενους για τη διαθέσιμη προς αξιοποίηση γεωργική γη στην κοινότητα που τους ενδιαφέρει να εγκατασταθούν, ✓ Η τοπική αναπτυξιακή εταιρεία (σύμφωνα με τη Δράση 1.2.2.) υποστηρίζει τη διαμόρφωση του επιχειρηματικού σχεδίου του ενδιαφερόμενου, ✓ Το Τμήμα Γεωργίας παρέχει την απαραίτητη τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη, με βάση το επιχειρηματικό σχέδιο του ενδιαφερόμενου.

Δράση 1.2.4.	Υποστήριξη Πολυδραστήριων Αγροτών για την ενίσχυση και ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους
Περιγραφή	<p>Η Δράση αναφέρεται στην ενθάρρυνση της διαφοροποίησης του γεωργικού προϊόντος, μέσω της ανάπτυξης οικοτεχνίας ή/και τουριστικής δραστηριότητας (πολυλειτουργικά – επισκέψιμα αγροκτήματα) στο εσωτερικό της γεωργικής εκμετάλλευσης ή/και του νοικοκυριού. Προτεραιότητα θα πρέπει να δίνεται σε προτάσεις που εντάσσονται σε συστήματα εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας.</p> <p>Η Δράση θα αναπτυχθεί από τον Μηχανισμό Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση), σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας, το Υφυπουργείο Τουρισμού, το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας.</p> <p><u>Ειδικότερα, ο Μηχανισμός θα αναλάβει:</u></p> <p>(α) την καταγραφή πολυδραστήριων Αγροτών και του τομέα δραστηριότητάς τους,</p> <p>(β) τον προσδιορισμό της υποστήριξης που απαιτείται, και</p> <p>(γ) τη διαμόρφωση σχεδίων στήριξης (εκπαίδευση – επενδυτικά σχέδια) για τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμισή τους.</p> <p><i>Διασύνδεση με Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση.</i></p>
Δράση 1.2.5.	Στήριξη της δημιουργίας δομών συνεργασίας παραγωγών
Περιγραφή	<p>Στήριξη στη δημιουργία δομών συνεργασίας παραγωγών (κλαδικών ή/και διακλαδικών) και ετοιμασία φακέλων επιχειρηματικού σχεδίου για όσες θα αναπτύξουν Οργανώσεις ή Ομάδες Παραγωγών.</p> <p>Η δράση θα αναπτυχθεί από τη Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση), σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας.</p> <p><u>Ειδικότερα η Μονάδα θα αναλάβει:</u></p> <p>(α) Τον εντοπισμό πυρήνων παραγωγών με γεωγραφική (προέλευση από την ίδια περιοχή ή τον ίδιο γαιοτόπο) ή κλαδική αναφορά, για δημιουργία και οργάνωση δομών συνεργασιών παραγωγών / αξιακών αλυσίδων (ενέργεια που θα αναλάβει το Τμήμα Γεωργίας (συμβουλευτικός ρόλος))</p> <p>(β) Τη συμβουλευτική τεχνική υποστήριξη τους για την οργάνωση, και</p> <p>(γ) Την υποστήριξη για τη διαμόρφωση Σχεδίου Δράσης</p> <p><i>Διασύνδεση με Δράση 2.2.2.</i></p>
Δράση 1.2.6.	Ανάπτυξη καλλιεργειών σε διασύνδεση με τον δευτερογενή τομέα της Κύπρου
Περιγραφή	<p>Ανάπτυξη καλλιεργειών για την ενίσχυση της συνεργασίας με τον δευτερογενή τομέα (ρίγανη, ελιά, κτλ.), βασισμένες σε καινοτομικές μεθόδους προηγμένης γεωπονικής και αγροοικολογίας.</p> <p>Συστήνεται η ανάθεση σε εμπειρογνώμονες της ετοιμασίας Σχεδίου Δράσης, -ακολουθώντας την παρακάτω διαδικασία:</p> <p>(α) Διερεύνηση των γεωργικών προϊόντων που έχει ανάγκη ο δευτερογενής τομέας της Κύπρου, με στόχο την ανάπτυξη των αντίστοιχων καλλιεργειών στο Τρόδος.</p> <p>(β) Αναζήτηση προσαρμοσμένων τεχνολογιών στην ορεινή γεωργία του Τρόδου για την υποστήριξη της ανάπτυξης των καλλιεργειών αυτών.</p>

Υπομέτρο 1.3.	Ρυθμίσεις και παρεμβάσεις προστασίας, διαχείρισης και αξιοποίησης της γης για τη γεωργία και κτηνοτροφία
Δράση 1.3.1.	Επανάκτηση – διαχείριση εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης, Πιλοτική Εφαρμογή
Περιγραφή	<p>Επανάκτηση – διαχείριση εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης. Σχέδιο καταγραφής της διαθέσιμης γης, με προτεραιότητα στους γαιοτόπους που έχουν αναδειχθεί (Δράση 1.1.1.), διαμόρφωση σχεδίου διαχείρισης και επανάκτησης με τον καθορισμό κινήτρων.</p> <p>Πιλοτική εφαρμογή σε περιοχές Φουντουκόδασους και Κουμανδαρία.</p> <p>Ένταξη στη Δήλωση Πολιτικής Τροόδους, πρόνοιες για την καλλιεργήσιμη γη και τη βοσκήσιμη έκταση.</p> <p><i>Διασύνδεση της Δράσης με την Ο.Π.6. Φυσικό Περιβάλλον.</i></p>
Δράση 1.3.2.	Αγρανάπαυση σε γεωργικές ζώνες και ζώνες φυσικών πόρων
Περιγραφή	<p>Ορθολογική ένταξη της αγρανάπαυσης σε γεωργικές ζώνες και ζώνες φυσικών πόρων (διασύνδεση με Ο.Π.6. Φυσικό Περιβάλλον).</p> <p><u>Προτείνεται:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Κατάρτιση σχεδίου κριτηρίων και ζωνών προτεραιότητας, με βάση τους στόχους της ΕΣΑΟΚ. - Πιλοτικό σχέδιο ένταξης στην προστατευόμενη περιοχή ενιαίας διαχείρισης γεωργίας και φυσικών πόρων (διασύνδεση με τη Δράση 1.3.1. και με την Ο.Π.6. Φυσικό Περιβάλλον) - Πιλοτικό σχέδιο αξιοποίησης της αγρανάπαυσης για τις ανάγκες της κτηνοτροφίας (Διασύνδεση με τη Δράση 1.3.3.)
Δράση 1.3.3.	Σχέδιο διαχείρισης βόσκησης
Περιγραφή	<p>Συστήνεται η εκπόνηση Σχεδίου Διαχείρισης Βόσκησης, ακολουθώντας την παρακάτω διαδικασία:</p> <p>(α) Εντοπισμός ζωνών που έχουν ανάγκη σχεδίου διαχείρισης βόσκησης,</p> <p>(β) Ιεράρχηση των παραπάνω ζωνών, με βάση τις τοπικές ανάγκες (εντοπισμός 4 πιλοτικών περιοχών),</p> <p>(γ) Κατάρτιση σχεδίου διαχείρισης βόσκησης στις πιλοτικές περιοχές (Διάγνωση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης, προσδιορισμός παρεμβάσεων και κοστολόγησή τους).</p> <p>Ένταξη στη προτεινόμενη Δήλωση Πολιτικής Τροόδους του όρου “βοσκότοπος – βοσκήσιμη έκταση” και των περιοχών όπως θα καθοριστούν, με βάση το Σχέδιο Διαχείρισης βόσκησης. Για τον καθορισμό των εν λόγω όρων, προτείνονται να συμμετέχουν το Τμήμα Γεωργίας, ο ΚΟΑΠ και το Υπουργείο Εσωτερικών.</p>
Δράση 1.3.4.	Δημιουργία Δημόσιων υποδομών για την κτηνοτροφία
Περιγραφή	<p>Προτείνεται η έναρξη της δράσης να ακολουθήσει τα εξής βήματα – παρεμβάσεις:</p> <p>(α) Υλοποίηση παρεμβάσεων (μικρο-υποδομών) στις περιοχές όπου έχει πιλοτικά καταρτιστεί Σχέδιο Διαχείρισης Βόσκησης (Δράση 1.3.3.)</p> <p>(β) Στο πλαίσιο της εκπόνησης της Δήλωσης Πολιτικής για το Τρόδος θα αξιολογηθούν οι υφιστάμενες κτηνοτροφικές ζώνες στο Τρόδος και θα επαναπροσδιοριστεί η χωρική κατανομή τους με βάση τις τοπικές ανάγκες. Ανάλογα με τις ανάγκες αυτές, θα ακολουθήσει ο απαιτούμενος «πολεοδομικός – ρυμοτομικός σχεδιασμός για την ενεργοποίησή τους».</p> <p>(γ) Κτηνοτροφική Περιοχή στη περιοχή Πάχνα – Δορά</p> <p><u>Μετά την ολοκλήρωση της Δήλωσης Πολιτικής για το Τρόδος:</u></p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Θα καθορισθεί και εξασφαλισθεί το τεμάχιο ανάπτυξης της προτεινόμενης Κτηνοτροφικής Περιοχής στη περιοχή Πάχνα – Δορά, • Θα ετοιμασθεί η Μελέτη Κατασκευής της, όπου θα προσδιορισθεί και το κόστος κατασκευής • Θα κατασκευασθεί η Κτηνοτροφική Περιοχή στη περιοχή Πάχνα – Δορά
Δράση 1.3.5.	Διευθέτηση του ζητήματος της εγγραφής των αγροτικών δρόμων
Περιγραφή	<p>Το ζήτημα των μη εγγεγραμμένων αγροτικών δρόμων είναι πολύ σημαντικό για την ανάπτυξη της ορεινής γεωργίας του Τροόδου, διότι δημιουργεί προβλήματα εκσυγχρονισμού των εκμεταλλεύσεων. Ως εκ τούτου, προτείνεται η εκπόνηση «Μελέτη καταγραφής – χαρτογράφησης, αξιολόγησης, κατηγοριοποίησης και διαμόρφωσης προτάσεων εγγραφής και αναβάθμισης δικτύου αγροτικών δρόμων στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας και της πρόληψης και καταστολής δασικών πυρκαγιών»</p> <p><i>Η συγκεκριμένη Δράση αναπτύσσεται και κοστολογείται στην Ο.Π.10. Υποδομές Συνδεσιμότητας και Προσβασιμότητας – Οδικό Δίκτυο και Επικοινωνίες (Δράση 10.2.3.).</i></p>
Υπομέτρο 1.4.	Προσαρμογή και εφαρμογή χρηματοδοτικών προγραμμάτων για την υποστήριξη της Ορεινής Γεωργίας
Δράση 1.4.1.	Ειδική μοριοδότηση δράσεων στήριξης της γεωργίας και της κτηνοτροφίας του Τροόδου
Περιγραφή	<p>Λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της ορεινότητας, τον οριζόντιο χαρακτήρα των δράσεων των χρηματοδοτικών εργαλείων (ΠΑΑ, ΕΠΣΑ), την ανάγκη ενίσχυσης της ορεινής γεωργίας ως βασικό πυλώνα της οικονομίας των ορεινών κοινοτήτων, καθώς και τις ιδιαίτερες παραγωγικές συνθήκες τους (γεωμορφολογία, κόστος παραγωγής), κρίνεται απαραίτητο να προσδιοριστούν ειδικά μόρια, τα οποία να πριμοδοτούν τις αιτήσεις ενίσχυσης κατοίκων των ορεινών κοινοτήτων. Προτείνεται η εκπόνηση ειδικής εμπειρογνωμοσύνης για τον καθορισμό ειδικής μοριοδότησης (καθορισμός και περιγραφή κριτηρίων, καθώς και το ειδικό βάρος αυτών), λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της ορεινότητας που προτείνει η ΕΣΑΟΚ, για τις περιοχές οι οποίες εντάσσονται στην ορεινή πολιτική.</p>
Δράση 1.4.2	Ενίσχυση της Γεωργικής / Κτηνοτροφικής δραστηριότητας και των εκμεταλλεύσεων
Περιγραφή	<p>Η προσέγγιση και ο στρατηγικός σχεδιασμός της ορεινής γεωργίας και κτηνοτροφίας του Τροόδου θα πρέπει να εστιάζει στην ενίσχυση της βιωσιμότητας των οικογενειακών εκμεταλλεύσεων, αλλά και στη θέση της γεωργίας στο εσωτερικό της περιοχής.</p> <p>Το όλο διακύβευμα συνίσταται στην οικοδόμηση μιας γεωργίας, η οποία να ενισχύει και να αναδεικνύει τους δεσμούς με την περιοχή, να προσαρμόζεται στις οριζόντιες πολιτικές και να συμβάλλει στην διακυβέρνηση της περιοχής. Αυτό σημαίνει ότι απαιτείται πλέον ένας νέος σχεδιασμός για την αιφορική οργάνωση και λειτουργία του χώρου, στον οποίο η γεωργία και οι παραγωγοί δεν θα πρέπει να είναι απόντες, αλλά ενεργά συμμετέχοντες.</p> <p>Η ενίσχυση της ορεινής γεωργίας μπορεί να στηριχθεί σε χρηματοδοτήσεις της επόμενης προγραμματικής περιόδου 2021–2027 για:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων, ✓ Ανάπτυξη δράσεων οι οποίες αποσκοπούν στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των παραγόμενων προϊόντων και του γεωργικού εισοδήματος, καθώς και ✓ Ανάπτυξη δράσεων οι οποίες προωθούν τη διασύνδεση της γεωργίας με άλλους τομείς της τοπικής οικονομίας.

Συμπληρωματικότητα με δράσεις άλλων Ολοκληρωμένων (Ο.Π.) και Στρατηγικών Παρεμβάσεων (Σ.Π.)

Σ.Π.3. Πλαίσιο Χωρικής Οργάνωσης:

Ένταξη στη Νέα Δήλωση Πολιτικής για το Τρόδος των: γαιοτόπου, πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος, προνοιών για καλλιεργήσιμη γη και βοσκήσιμη έκταση. Επίσης θα αξιολογηθούν οι υφιστάμενες κτηνοτροφικές ζώνες και θα επαναπροσδιοριστεί η χωρική τους κατανομή, κ.ά.

Η αναγνώριση της “Οικοτεχνίας” χρηματοδοτείται από σχετική δράση της **Ο.Π.2**. Μεταποίηση

Ο.Π.2. Μεταποίηση στην Ορεινή Οικονομία

Οι δράσεις: Δημιουργία ταυτότητας των γεωργικών προϊόντων και Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας (πρότυπα διαχείρισης) είναι σε συμπληρωματικότητα με τις αντίστοιχες και ομότιτλες δράσεις στην Ο.Π.2.

Ο.Π.2. Μεταποίηση στην Ορεινή Οικονομία και **Ο.Π.3**. Νέο Πρότυπο Ορεινού Τουριστικού Προϊόντος Τροόδους: Η δράση «Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης» είναι σε συμπληρωματικότητα με την αντίστοιχη και ομότιτλη δράση στις Ο.Π.2. και Ο.Π.3.

Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση

Διαμόρφωση σχεδίου στήριξης πολυλειτουργικού αγροκτήματος και πολυδραστήριων αγροτών

Ο.Π.6. Φυσικό Περιβάλλον

Το τοπικό αγροπεριβαλλοντικό πρόγραμμα που παρουσιάζεται στην παρέμβαση, συνδέεται με το σχέδιο διαχείρισης της εγκαταλελειμμένης γης της παρέμβασης στην Γεωργία, καθώς και με τη Δράση 1.3.2.: Αγρανάπαυση σε γεωργικές ζώνες και ζώνες φυσικών πόρων.

Αντιμετώπιση του προβλήματος μέσα από τα Τοπικά Χωροταξικά Σχέδια και Προγράμματα Δράσεων της ΕΣΑΟΚ (ΤΧΣ-ΠΔΕ ΕΣΑΟΚ)

Ο.Π.10. Υποδομές Συνδεσιμότητας και Προσβασιμότητας – Οδικό Δίκτυο και Επικοινωνίες

Επίλυση του ζητήματος των μη εγγεγραμμένων αγροτικών δρόμων

Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με άλλες Στρατηγικές και Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις της ΕΣΑΟΚ

Σ.Π.1. Θεσμοθέτηση Ορεινότητας, Αρχές και Στόχοι Ορεινής Πολιτικής

Σ.Π.4. Πολιτική Προσέλκυσης και Υποδοχής Νέου Πληθυσμού

Ο.Π.2. Μεταποίηση στην Ορεινή Οικονομία

Ο.Π.3. Νέο Πρότυπο Ορεινού Τουριστικού Προϊόντος Τροόδους

Ο.Π.5. Εκπαίδευση

Ο.Π.7. Υδάτινοι Πόροι

Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με τον σχεδιασμό των παρεμβάσεων των Υπουργείων

Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος

- Ποιότητα και Ασφάλεια Τροφίμων
- Διαχείριση φυσικών πόρων στον αγροτικό τομέα / κλιματικά έξυπνη γεωργία
- Γεωργική έρευνα
- Ανταγωνιστικότητα γεωργίας

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

- Διά Βίου Εκπαίδευση

Εισαγωγή καινοτομίας και νέων τεχνολογιών

Προτείνονται δράσεις:

(α) Οργανωσιακής καινοτομίας: οργάνωση παραγωγών και ένταξη παραγωγών σε σύμφωνα συνεργασίας, εντοπισμός γαιοτόπων, παραγωγή ποιοτικών προϊόντων

(β) Τεχνολογικής καινοτομίας: συμμετοχικό σύστημα εγγύησης, χρήση τεχνολογίας έξυπνης γεωργίας

(γ) Τεχνικής καινοτομίας: συμβουλές, σχέδιο διαχείρισης βόσκησης, κ.ά.

Παροτρύνσεις / Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία

Προσαρμογή των κανονισμών για τη χρήση της αγρανάπαυσης, με στόχο τη διατήρηση της χορτομάζας και της αξιοποίησής της από την κτηνοτροφία

Μείωση της γραφειοκρατίας και μεγαλύτερη ευελιξία στην απασχόληση εργατών

Πρώθηση της διαδικασίας θεσμοθέτησης του “Προϊόντος Ορεινής Παραγωγής”

Υπομέτρο 1.1. Αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών προϊόντων

Στόχος: η εγκαθίδρυση πιο άμεσων σχέσεων μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών όσον αφορά τα προϊόντα Τροόδους, μέσω της δημιουργίας διαδικασιών και μεθόδων εγγύησης της σχέσης γεωργίας και τροφίμου. Αυτές οι διαδικασίες θα πρέπει να στοχεύσουν στη λειτουργική αντιστοίχιση των ισχυρισμών των παραγωγών με τις προσδοκίες των καταναλωτών. Θα πρέπει να ακολουθούνται τα απαραίτητα βήματα για την ενίσχυση της μετάβασης από τον συμβατικό στον ποιοτικό τρόπο παραγωγής για παραγωγούς που το επιθυμούν (έμφαση τις εκμεταλλεύσεις ΥΦΑ), όπως θα παρουσιαστούν στις ακόλουθες δράσεις.

Δράση 1.1.1. Δημιουργία ταυτότητας και ανάδειξη ποιότητας των γεωργικών προϊόντων

A. Σχέδιο Δράσης για εντοπισμό, τεκμηρίωση και ανάδειξη της ταυτότητας και της ποιότητας των Τροοδίτικων γεωργικών προϊόντων.

Εντοπισμός των ιδιαίτερων ποιοτικών χαρακτηριστικών των γεωργικών προϊόντων και της περιβαλλοντικής τους αξίας. Δημιουργία της ταυτότητας των Τροοδίτικων γεωργικών προϊόντων με τεκμηρίωση:

- ✓ «Εξωτερικών» χαρακτηριστικών (δεσμοί με τον τόπο, καλλιεργητικές πρακτικές, κτλ.), οριοθέτηση γαιοτόπων (terroir),
- ✓ «Εσωτερικών» ποιοτικών χαρακτηριστικών των τοπικών ποικιλιών και προϊόντων, (θρεπτικά οργανοληπτικά, χημικά συστατικά, γεύση, κτλ.)

Εντοπίζονται και τεκμηριώνονται τα ακόλουθα:

- ✓ Παραδοσιακές καλλιέργειες: εντοπιότητα ποικιλιών και φυλών, παραδοσιακές πρακτικές, τεχνικές και τεχνογνωσίες, φήμη, εμπειρίες, κριτήρια εκτατικότητας,
- ✓ Αγροτεμάχιο, Γαίοτοπος, ταυτοποίηση των ποιοτικών χαρακτηριστικών (εδαφολογικών, κλιματολογικών, γεωγραφικών, κτλ.)
- ✓ Κριτήρια δεσμών με τον χώρο και το περιβάλλον εκμετάλλευσης ΥΦΑ, βιολογικής καλλιέργειας, κτλ. (βιοποικιλότητα και διαχείριση των φυσικών πόρων).

Συστήνεται η εκπόνηση του Σχεδίου Δράσης με βάση την παρακάτω διαδικασία:

- Διερεύνηση για την επιλογή των πιο σημαντικών γεωργικών προϊόντων της περιοχής του Τροόδους, για τα οποία θα εντοπιστούν και αναδειχθούν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους,
- Διεξαγωγή της έρευνας στα 5 πιο σημαντικά γεωργικά προϊόντα (αρχική πιλοτική εφαρμογή),
- Με την ολοκλήρωση της έρευνας για τα 5 σημαντικότερα γεωργικά προϊόντα της περιοχής του Τροόδους, θα προσδιοριστούν τα επόμενα γεωργικά προϊόντα, με στόχο να οργανωθεί η αντίστοιχη έρευνα.

B. Σχέδιο Δράσης για εντοπισμό, αναγνώριση και ανάδειξη των Γαιοτόπων (terroir)

Από την παρουσίαση της γεωργίας, της τοπογραφίας του Τροόδους, αλλά και την επιτόπια έρευνα, εκτιμάται ότι στο Τρόοδος υπάρχουν γαιοτόποι: γαίοτοποι αμπελώνων, μήλου Κυπερούνας,

αμυγδαλεώνα Λιμνάτη, φουντουκόδασος Πολύστυπου, κ.ά. Η εκτίμηση της αξίας ενός γαιότοπου μέσω της αξιολόγησης της υλικής και άυλης διάστασής του, προσδιορίζει και την ταυτότητά του και το όνομά του. Ο εντοπισμός ενός γαιότοπου αποτελεί μια απλή διαδικασία, η οποία κινητοποιεί μια πλειάδα φορέων, η συμμετοχή των οποίων είναι καθοριστική.

Συστήνεται η εκπόνηση του Σχεδίου Δράσης, με βάση την παρακάτω διαδικασία:

- (α) Έρευνα για τον εντοπισμό και την οριοθέτηση όλων των γαιότοπων. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα ενταχθούν στη Δήλωση Πολιτικής για το Τρόδος.
- (β) Επιλογή γαιότοπων για την εφαρμογή πιλοτικού σχεδίου ανάδειξης ως ακολούθως: (i) πέντε (5) γαιότοποι το πρώτο έτος (μια από τις πρώτες εφαρμογές θα είναι και ο γαιότοπος του Φουντουκόδασους Πιτσιλιάς²), (ii) πέντε (5) γαιότοποι το δεύτερο έτος, (iii) αξιολόγηση της συνέχισης της δράσης με βάση τα αποτελέσματα της δράσης και του προσδιορισμού του κόστους (βασικά κριτήρια η κατανομή γαιότοπων στο χώρο, τα προϊόντα που παράγει, το δυναμικό (παραγωγοί και ιδιοκτήτες) που υπάρχει ανά γαιότοπο).

Ο οδικός χάρτης εντοπισμού γαιότοπων αφορά τα ακόλουθα βήματα:

- (α) Οι κάτοικοι μιας κοινότητας προσδιορίζουν τα προϊόντα που εκτιμούν ότι παραδοσιακά ήταν ή/και είναι φημισμένα,
- (β) Με τη βοήθεια ερευνητών – εμπειρογνομόνων, συστήνεται ομάδα με παραγωγούς προκειμένου να:
 - β1. εντοπίσουν και οριοθετήσουν τη ζώνη παραγωγής τους (τοποθεσία, θέση σε σχέση με τον οικισμό),
 - β2. προσδιορίσουν τα κλιματολογικά και εδαφολογικά χαρακτηριστικά του (υψόμετρο, ανάγλυφο, κλίση εδάφους, προσανατολισμός – έκθεση, μικροκλίμα),
 - β3. εντοπίσουν τις ιδιοκτησίες σε αυτό το χώρο, τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά τους (αριθμός αγροτεμαχίων, μέση έκταση, προσανατολισμός), πρόσβαση σε νερό, στο οδικό δίκτυο,
 - β4. τεκμηριώσουν μέσα από αναλύσεις στα χαρακτηριστικά του (έδαφος, νερό, κλίμα) και στα χαρακτηριστικά των προϊόντων (οργανοληπτικά, χημικά, θρεπτικά συστατικά) την επίδραση στην ποιότητα των προϊόντων που εκεί παράγονται,
- (γ) Αναγνώρισή του μέσω της ένταξης στη Δήλωση Πολιτικής (Στρατηγική Παρέμβαση 3).

Δράση 1.1.2. Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας (πρότυπα διαχείρισης)

Διαδικασία ανάπτυξης – διαμόρφωσης συστημάτων διαχείρισης ποιότητας: συστήματα διαχείρισης (AGRO), ΠΓΕ, ΠΟΠ, προϊόν ορεινής παραγωγής, Συμμετοχικό Σύστημα εγγύησης, κτλ.

Συστήνεται η πιλοτική υλοποίηση της δράσης σε δύο προϊόντα.

ι. Διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας παραγωγής προϊόντων ή/και εκμετάλλευσης

Η ανάδειξη τέτοιων προδιαγραφών απαιτεί:

- (α) Ενημέρωση – ευαισθητοποίηση των παραγωγών για τα οφέλη από την εφαρμογή συστημάτων ποιότητας και την ανάγκη οργάνωσης για τη διασφάλιση της εφαρμογής τους και τη

² Παράρτημα 5

διαπραγματευτική ικανότητα των παραγωγών (το Τμήμα Γεωργίας³ παρεμβαίνει μόνο όπου κριθεί απαραίτητο στο πλαίσιο των γεωργικών εφαρμογών),

- (β) Κινητοποίηση του ερευνητικού δυναμικού της χώρας, προκειμένου να εντοπίσουν τα εσωτερικά και εξωτερικά ποιοτικά χαρακτηριστικά των παραδοσιακών προϊόντων για να στηριχθεί η εντοπιότητά τους και οι δεσμοί με τον τόπο (Δράση 1.1.1.),
- (γ) Κινητοποίηση του παραγωγικού δυναμικού, προκειμένου να εντοπιστούν και αποτυπωθούν όλα τα κρίσιμα σημεία της παραγωγικής διαδικασίας (Δράση 1.1.1.).

Θεσμική αναγνώριση του ποιοτικού τρόπου παραγωγής (ΠΟΠ, ΠΓΕ, βιολογικό, προϊόν ορεινής παραγωγής (το Τμήμα Γεωργίας έχει ετοιμάσει και καταθέσει σχετικό Νομοσχέδιο)).

ii. Υιοθέτηση των προδιαγραφών των συστημάτων διαχείρισης ποιότητας

- Πληροφόρηση, ενεργοποίηση και υποστήριξη των παραγωγών και τοπικών φορέων για την προετοιμασία υιοθέτησης του συστήματος προδιαγραφών (ΑνΕΤ / ΑνΕΛεμ στο πλαίσιο της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας θα υποστηρίξει τη σύσταση της ομάδας παραγωγών),
- Σύσταση ομάδας ενδιαφερομένων παραγωγών και δράσεις υποστήριξης για την προετοιμασία υιοθέτησης του συστήματος προδιαγραφών (ΑνΕΤ / ΑνΕΛεμ στο πλαίσιο της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας θα υποστηρίξει τη σύσταση της ομάδας παραγωγών (ο ρόλος του Τμήματος Γεωργίας είναι συμβουλευτικός στους παραγωγούς)),
- Επιλογή τύπου πιστοποίησης κατά περίπτωση (ΠΟΠ, ΠΓΕ, Ορεινό, Συμμετοχικό Σύστημα Εγγύησης, κτλ.) και ετοιμασία φακέλου για την υποβολή σχετικής αίτησης στην αρμόδια αρχή για καταχώρηση μίας ονομασίας ως ΠΟΠ, ΠΓΕ, κ.ά. (υποστήριξη από ΑνΕΤ / ΑνΕΛεμ στο πλαίσιο της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας)

Δράση 1.1.3. Ανάπτυξη Συμμετοχικών Συστημάτων Εγγύησης

A. Συμμετοχικό Σύστημα Εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας των παραγόμενων προϊόντων στο εσωτερικό μιας αξιακής αλυσίδας

Ορισμός: ένα σύνολο κανόνων που ορίζονται / συμφωνούνται από κοινού μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών και καθορίζουν τα χαρακτηριστικά και τη διαδικασία παραγωγής ενός προϊόντος, προκειμένου να διασφαλίσουν την ποιότητα και την ασφάλειά του και προσδίδουν προστιθέμενη αξία και αναγνωριστικότητα στο προϊόν.

Στόχος: η εγγύηση της ποιότητας και της ταυτότητας των παραγόμενων προϊόντων, μέσω της ιχνηλασιμότητας και της αξιοποίησης σύγχρονων τεχνολογιών και μεθόδων.

Η χρήση νέων τεχνολογιών (GIS, Διαδίκτυο, κτλ.) συμβάλλει στην ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, την αποφυγή συγκρούσεων και την προβολή στον καταναλωτή των προτεινόμενων ποιοτήτων.

Προτείνει προδιαγραφές που βασίζονται σε παραδοσιακές τεχνικές και μεθόδους, εγγυάται τα χαρακτηριστικά των προϊόντων, ενσωματώνει τις υπηρεσίες εξειδικευμένων φορέων και

³ Το Τμήμα Γεωργίας δεν μπορεί να έχει ενεργό ρόλο στην ετοιμασία του Φακέλου γιατί ως Αρμόδια Αρχή εξετάζει την αίτηση σε εθνικό επίπεδο.

παρακολουθεί την εφαρμογή της κληρονομημένης γνώσης, τεχνογνωσίας και πρακτικών και υποστηρίζεται από τους ίδιους τους εμπλεκόμενους δρώντες. Τέλος, η ενσωμάτωση των καταναλωτών ενισχύει την αποτελεσματικότητα και τη νομιμότητα του συστήματος.

Αποτελεί ένα εργαλείο υποστήριξης και ανάδειξης παραδοσιακών εκτατικών συστημάτων.

Διαμορφώνεται με τη συμμετοχή:

- (α) των γεωργών, οι οποίοι υποδεικνύουν τις παραδοσιακές τεχνικές και μεθόδους παραγωγής,
- (β) των ειδικών, οι οποίοι συνδυάζοντας την κληρονομημένη γνώση του παραγωγού με την επίσημη γνώση προσφέρουν συμβουλές στον παραγωγό,
- (γ) των τεχνικών ειδικών, οι οποίοι προσαρμόζουν τη σύγχρονη τεχνολογία στις ανάγκες του συγκεκριμένου τρόπου παραγωγής.

Συστήνεται η συνεργασία του Γραφείου Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων με ερευνητές, το Τμήμα Γεωργίας, το Δίκτυο Ερευνητικών Φορέων (περιλαμβάνει το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών) (Δράση 1.2.1.), τους τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς και τους παραγωγούς για την πιλοτική υλοποίηση της δράσης σε τρία προϊόντα.

Η διαμόρφωση και η εφαρμογή ενός Συμμετοχικού συστήματος εγγύησης αποτελεί μια απλή διαδικασία, η οποία κινητοποιεί μια πλειάδα φορέων, η συμμετοχή και η συνεργασία των οποίων είναι καθοριστική.

Ο οδικός χάρτης διαμόρφωσής του ακολουθεί τα εξής βήματα:

- (α) Όλοι οι εμπλεκόμενοι στη διαχείριση – εκμετάλλευση ενός πόρου ή σε μια αξιακή αλυσίδα, μιας ή περισσότερων κοινοτήτων αποτελούν την ομάδα βάσης, η οποία προσδιορίζει τους τρόπους, τις τεχνικές και τις φάσεις παραγωγής ενός προϊόντος,
- (β) Ομάδα ερευνητών – εμπειρογνομόνων εντοπίζουν και τεκμηριώνουν τα χαρακτηριστικά του τόπου όπου παράγεται το συγκεκριμένο προϊόν, τα χαρακτηριστικά του ίδιου του προϊόντος,
- (γ) Η ομάδα βάσης της περιοχής με την ομάδα των ερευνητών:
 - (γ1) προσδιορίζουν τους τρόπους και τις τεχνικές παραγωγής καθώς και τις διαδικασίες αυτοελέγχου αυτών (κρίσιμα σημεία ελέγχου) και,
 - (γ2) εντάσσουν σε όλα τα στάδια τα απαραίτητα τεχνολογικά εργαλεία ,
- (δ) Οι ερευνητές αναπτύσσουν πρωτόκολλα ελέγχου και πιστοποίησης, λογότυπο και στρατηγική μάρκετινγκ,

Η όλη δράση ολοκληρώνεται με τη δημιουργία δύο δομών (εκτός αν πρόκειται για ομάδα παραγωγών):

- Δομή υποστήριξης: Όλοι οι εμπλεκόμενοι δρώντες και φορείς ιδιωτικού δικαίου ή/και ιδιωτικού δικαίου δημοσίου ενδιαφέροντος, αλλά και του κοινωνικού και ιδιωτικού τομέα, μπορούν να συστήσουν δομή συνεργασίας και συντονισμού των παραπάνω δράσεων.
- Εταιρεία Εμπορίας: Συμμετέχουν όλοι οι άμεσα εμπλεκόμενοι στην παραγωγή του τελικού προϊόντος.

B. Ένταξη σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με τους τοπικούς μεταποιητές και τουριστικούς επιχειρηματίες

Ένταξη γεωργών / κτηνοτρόφων σε σύμφωνα συνεργασίας και ποιότητας με τοπικούς συλλόγους, τοπικούς μεταποιητές και τουριστικούς επιχειρηματίες για να δημιουργηθούν αξιακές αλυσίδες τοπικά διασφαλισμένης ποιότητας προϊόντων, αξιοποιώντας τοπικές παραδοσιακές γνώσεις.

Η δημιουργία συνεργασίας, στη βάση ενός κείμενου δεσμεύσεων, έχει ως αντικείμενο την κοινή απόφαση παραγωγικών μονάδων του Τροόδου, ίδιου ή διαφορετικού αντικειμένου, να δεσμευτούν για την τήρηση συγκεκριμένων προδιαγραφών ως προς τον τρόπο παραγωγής και προώθησης των προϊόντων τους στον καταναλωτή – επισκέπτη. Οι στόχοι της συνεργασίας αυτής είναι η διασφάλιση παροχής ποιοτικών προϊόντων / υπηρεσιών στους καταναλωτές και η απόκτηση διαπραγματευτικής ικανότητας των παραγωγών. Η συνεργασία αυτή μπορεί να γίνει είτε στην κλίμακα των ιστορικών περιοχών (Συμπλέγματα) είτε στην κλίμακα της περιοχής του Τροόδου.

Η Υπηρεσία Βιομηχανίας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας μέσω του προσχεδίου της στρατηγικής προσέγγισης της Νέας Βιομηχανικής Πολιτικής, υποστηρίζει την ανάπτυξη αλυσίδων αξίας και τις εντάσσει στις προτεραιότητες του.

Συστήνεται η χρηματοδότηση της ΑνΕΤ, μέσω της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας, για να αναλάβει την υποστήριξη της οργάνωσης των συμφώνων συνεργασίας πιλοτικά σε 3 συνεργασίες παραγωγών, σε συνεργασία με την Υπηρεσία Βιομηχανίας και Τεχνολογίας, την Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής Τροόδου, και το Τμήμα Γεωργίας (με συμβουλευτικό χαρακτήρα στο πλαίσιο των γεωργικών εφαρμογών).

Διασύνδεση της Δράσης με την Ο.Π.2.Μεταποίηση στην Ορεινή Οικονομία και την Ο.Π.3.Νέο Πρότυπο Ορεινού Τουριστικού Προϊόντος Τροόδου.

Δράση 1.1.4. Πολυλειτουργικό – επισκέψιμο αγρόκτημα: αναγνώριση και διαμόρφωση προδιαγραφών

Προτείνεται η εκπόνηση μιας εμπειρογνωμοσύνης με αντικείμενο τον προσδιορισμό, την έννοια και το περιεχόμενο του πολυλειτουργικού – *επισκέψιμου αγροκτήματος* και των δραστηριοτήτων που μπορούν να αναπτυχθούν εκεί, καθώς και των όρων ανάπτυξης των δραστηριοτήτων αυτών. Η αναγνώριση του πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος προτείνεται προκειμένου (α) να ενισχυθεί η αγροτική δραστηριότητα, (β) να προαχθούν εναλλακτικές μορφές αγροτικής δραστηριότητας, (γ) να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας, και (δ) να υποστηριχθεί η δημιουργία αλυσίδων αξίας. (Ο συνδυασμός των τριών βασικών πυλώνων της ορεινής οικονομίας αποτελεί μια από τις προτεραιότητες της στρατηγικής προσέγγισης της Νέας Βιομηχανικής Πολιτικής, σύμφωνα με τις απόψεις της Υπηρεσίας Βιομηχανίας και Τεχνολογίας, του ΥΕΕΒ).

Στη συνέχεια, η έννοια του πολυλειτουργικού – *επισκέψιμου αγροκτήματος* πρέπει να ενταχθεί στη Δήλωση Πολιτικής για το Τρόοδο, καθώς και στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν, όπως και στα μέτρα του ΠΑΑ της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-27 για να χρηματοδοτηθεί.

Το Τμήμα Γεωργίας διαθέτει πρόταση για την αναγνώριση του πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος, η οποία, σύμφωνα με τις οδηγίες του Τμήματος Πολεοδομίας, μπορεί να ενταχθεί στην προτεινόμενη Δήλωση Πολιτικής για το Τρόοδο.

Ο Επίτροπος Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων θα αναθέσει σε ειδικούς την εκπόνηση της εμπειρογνωμοσύνης. Στην αναγνώριση του πολυλειτουργικού – επισκέψιμου αγροκτήματος θα συμβάλλουν, με βάση και τις αρμοδιότητές τους, το Τμήμα Γεωργίας, το Τμήμα Βιομηχανίας και Τεχνολογίας και το Υφυπουργείο Τουρισμού. Επιπλέον, θα πρέπει να προκύψει και συνεργασία με τους Μελετητές, οι οποίοι θα εκπονούν τη Δήλωση Πολιτικής Τροόδους.

Υπομέτρο 1.2. Αναδιοργάνωση δομών υποστήριξης της εδαφικής γεωργίας του Τροόδους

Η συστημική ανάλυση του παραγωγικού συστήματος του Τροόδους από τους εμπειρογνώμονες του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, έδειξε ότι η οικογενειακή αγροτική εκμετάλλευση παραμένει το κύτταρο αυτού του παραγωγικού τομέα. Συνεχίζοντας να αξιοποιεί και να διαχειρίζεται αειφορικά τον χώρο σε ένα πλαίσιο πολυαπασχόλησης, πολυδραστηριότητας, αλληλοβοήθειας και άτυπης συνεργασίας, προκειμένου να επιτύχει τη βιωσιμότητά της, εξυπηρετεί ταυτόχρονα τις οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες του ορεινού χώρου και απαντά στα περιβαλλοντικά διακυβεύματα.

Σ' αυτό το πλαίσιο, το οποίο περιλαμβάνει το τοπικό δυναμικό, τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές και τις τάσεις των αγορών, ο στρατηγικός κεντρικός στόχος της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους για τον πρωτογενή τομέα, εστιάζει στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων του, η οποία μπορεί να επέλθει μέσα από τη διατήρηση και αξιοποίηση των παραδοσιακών παραγωγικών εξειδικεύσεων της περιοχής.

Η προσέγγιση αυτού του στόχου από επιχειρησιακής πλευράς βασίζεται: (α) στη σύζευξη της κληρονομημένης και της σύγχρονης γνώσης όσον αφορά την οργάνωση και λειτουργία των παραγωγικών συστημάτων, και (β) σε νέες προσαρμοσμένες τεχνολογίες για την ανάδειξη της ποιότητας. Ο στόχος, οι νέες επιδιώξεις και τα απαραίτητα μέσα και εργαλεία για την επίτευξή τους, επισημαίνουν και προσδιορίζουν την ανάγκη αναπροσανατολισμού της στόχευσης των γεωργικών συμβουλών και του ρόλου των γεωργικών γραφείων.

Με βάση τα παραπάνω, συντάχθηκε το “Σχέδιο Καινοτομικής Προσέγγισης της γεωργίας και της κτηνοτροφίας της περιοχής Τροόδους”. Το Σχέδιο συζητήθηκε με την Εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Γεωργίας κατά το 2^ο Συνέδριο Επιστημονικών και Τεχνικών Επιτροπών για την Ανάπτυξη των Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους, στη Θεματική «Μεταρρύθμιση της Γεωργίας» (10-20/7/2018), όπου αποφασίστηκε η υποστήριξη και ανάδειξη της τοπικής παραδοσιακής, μεσογειακής⁴, ορεινής γεωργίας και κτηνοτροφίας, μέσω της δημιουργίας των κατάλληλων δομών, δικτύων και εργαλείων. Το τελικό κείμενο του Σχεδίου όπως συμφωνήθηκε με την Επιτροπή και εν τέλει παρουσιάστηκε από τον Επιστημονικό Υπεύθυνο στον Υπουργό Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, επισυνάπτεται ως **Παράρτημα 1**. Μέσα από το Σχέδιο και σε σχέση με το Υπομέτρο αυτό, αποφασίστηκε

⁴ Οι μεσογειακές καλλιέργειες αποτελούν μια πολύ σημαντική ομάδα ειδών που συνδέονται με το κλίμα της περιοχής της Μεσογείου. Τα συστήματα καλλιέργειας σε αυτό το συγκεκριμένο κλίμα είναι συνήθως ιδιαίτερα εξειδικευμένα σε ορισμένα προϊόντα, με πολύ σημαντική διατροφική, εμπορική, κοινωνική και περιβαλλοντική αξία. Για αυτό το λόγο, αυτό το είδος γεωργικών προϊόντων έχει αποκτήσει σημαντικό μερίδιο της παγκόσμιας αγοράς τροφίμων. Οι πιο σχετικές καλλιέργειες τέτοιων συστημάτων είναι οι μόνιμες καλλιέργειες, όπως οι ελιές, τα σταφύλια, τα εσπεριδοειδή και τα καρύδια. Εκτός από αυτές τις καλλιέργειες, υπάρχει έντονη παρουσία οσπρίων, φρέσκων λαχανικών, σιταριού και συχνά συμπληρώνεται με παρουσία ζώων, κυρίως αιγοπροβάτων (πηγή FiBL).

η Διοικητική Αναδιοργάνωση για την υποστήριξη της γεωργίας του Τροόδους: Νέες δομές υποστήριξης και μορφές πολυεταιρικής συνεργασίας.

Δράση 1.2.1. Ενίσχυση και αναβάθμιση του ρόλου του κυβερνητικού μηχανισμού υποστήριξης της γεωργίας του Τροόδους

Ειδικότερα δε, η ενίσχυση και αναβάθμιση του ρόλου του κυβερνητικού μηχανισμού υποστήριξης της γεωργίας του Τροόδους θα επιτευχθεί με τις ακόλουθες παρεμβάσεις:

- A. Διεύρυνση των γεωργικών εφαρμογών στα νέα πεδία παρέμβασης για την ορεινή γεωργία (στο σχέδιο αναφέρονται ως Γεωργικές Συμβουλές),
- B. Δικτύωση εξειδικευμένων ερευνητικών φορέων ((κυπριακά, ελλαδικά και από άλλες χώρες της Ε.Ε.) υπό τον συντονισμό του ΙΓΕ) για την ανάπτυξη της εφαρμοσμένης έρευνας στο σχέδιο αναφέρεται ως Εφαρμοσμένη Έρευνα) και
- Γ. Αναβάθμιση του Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Γεωργικό Γραφείο Τροόδους.

Αναλυτικά:

A. Διεύρυνση των γεωργικών εφαρμογών στα νέα πεδία παρέμβασης για την ορεινή γεωργία

Προτείνεται η προσαρμογή – διεύρυνση του προγράμματος γεωργικών συμβουλών στα νέα πεδία παρεμβάσεων και προσφοράς υπηρεσιών του Τμήματος Γεωργίας (και του Γεωργικού Γραφείου Τροόδους), προκειμένου η ορεινή γεωργία της περιοχής Τροόδους να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητά της, με βάση τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των προϊόντων της, να συνδεθεί με την μεταποίηση και να συμβάλλει στη διαχείριση του περιβάλλοντος. Το έγγραφο “Νέοι τομείς παρέμβασης και προσφερόμενων υπηρεσιών του Τμήματος Γεωργίας (Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τροόδους)”, όπως συμφωνήθηκε με την Εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Γεωργίας, διαβιβάστηκε αρμοδίως (ΑΦ 05.02.006 – 13/9/2018) και παρουσιάστηκε από τον Επιστημονικό Υπεύθυνο της Στρατηγικής στον Υπουργό Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, επισυνάπτεται ως **Παράρτημα 2**.

Οι γεωργικές εφαρμογές (ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και κατάρτιση) θα αφορούν:

- (α) **Ποιότητα και γαιοταυτότητα προϊόντων** (τοπικές ποικιλίες και φυλές, τοπικές καλλιεργητικές πρακτικές και μέθοδοι παραγωγής, εκτατικό παραγωγικό σύστημα, κ.ά.),
- (β) **Οργάνωση συνεργασιών** (σύσταση ομάδων παραγωγών, βραχείες αλυσίδες), συστημάτων ποιότητας (γαιότοπος – terroir, διακριτό προϊόν, βιολογική παραγωγή), γεωργική επιχειρηματικότητα (οικοτεχνία, βιοτεχνία, επισκέψιμο αγρόκτημα),
- (γ) **Τη σχέση γεωργίας – περιβάλλοντος** (ορθή διαχείριση πόρων (νερού, εδάφους, καλλιέργειας), διαχείριση των εδαφών (αγρο-οικολογική προσέγγιση), εξοικονόμηση και αποδοτική χρήση ενέργειας, διαχείριση παραγωγικών συστημάτων ΥΦΑ, κτλ.), και
- (δ) Αξιοποίηση τεχνικών και τεχνολογικών καινοτομιών (έξυπνη γεωργία, εργαλεία ιχνηλασιμότητα).

Με βάση τους νέους τομείς παρεμβάσεων και προσφοράς υπηρεσιών που προτείνονται τα στελέχη, υφιστάμενα και νέα, του Τμήματος Γεωργίας θα πρέπει:

- (α) να συμμετέχουν σε εκπαιδεύσεις, προκειμένου να βελτιώνουν τις ικανότητες και δεξιότητές τους ώστε: (i) να υποστηρίζουν τη μικρή ορεινή ποιοτική γεωργία, (ii) να εφαρμόζουν τις νέες

(συμμετοχικές) μεθόδους μάθησης και καινοτομίας, και (iii) να αποκτήσουν συστημική αντίληψη και ικανότητα αντιμετώπισης των θεμάτων (ενίσχυση της συνεργασίας με τους γεωργούς για εντοπισμό προβλημάτων και μεταφορά αυτών προς επίλυση στην έρευνα),

- (β) να συνεργάζονται με ερευνητικούς φορείς με στόχο τη διάδοση και διάχυση ερευνητικών αποτελεσμάτων και γνώσεων,
- (γ) να συμμετέχουν λόγω της εμπειρίας τους και της γνώσης του τοπικού, στον εντοπισμό και ανάδειξη των γαιοτόπων και στην κατάρτιση προδιαγραφών και προτύπων διαχείρισης.

Επιπλέον και με βάση τα παραπάνω, το Τμήμα Γεωργίας θα:

- i. συμβάλλει στη διάχυση νέων γνώσεων στον αγροτικό πληθυσμό του Τρόδους, αξιοποιώντας αποτελέσματα ερευνητικών έργων, όπως ανάπτυξη νέων προϊόντων ή νέων μεθόδων, ορθολογική χρήση των πόρων του (χλωρίδα, νερό, κτλ.),
- ii. επιδιώξει τη γόνιμη ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ των γεωργών με στόχο την ενίσχυση της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων εκτατικών παραγωγικών συστημάτων.

Για την υποστήριξη της υλοποίησης της πρότασης, συστήνονται τα ακόλουθα:

- (α) διαμόρφωση ενός Σχεδίου Δράσης ευαισθητοποίησης / εκπαίδευσης το οποίο θα αφορά:
 - κατάρτιση σχεδίου ευαισθητοποίησης
 - κατάρτιση σχεδίου εκπαιδεύσεων γεωπόνων
 - κατάρτιση σχεδίου εκπαιδεύσεων γεωργών
- (β) διαμόρφωση ενός Σχεδίου Δράσης ολοκληρωμένου προγράμματος υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής εν δυνάμει γεωργών και νέων γεωργών
- (γ) εφαρμογή σχεδίου εκπαιδεύσεων σε γεωπόνους του Τμήματος Γεωργίας

B. Δικτύωση εξειδικευμένων ερευνητικών φορέων για την ανάπτυξη της εφαρμοσμένης έρευνας

Δίκτυο ερευνητικών φορέων: Δημιουργία δικτύου εξειδικευμένων ερευνητικών φορέων (εργαστήρια από Κύπρο, Ελλάδα και άλλες χώρες της Ε.Ε.) υπό τον συντονισμό του ΙΓΕ, για την ανάπτυξη εφαρμοσμένης έρευνας στο Τρόδος, ως το κρατικό ερευνητικό ίδρυμα για τη γεωργία στην Κύπρο. Στόχος (i) η ανάπτυξη εστιασμένης έρευνας σε παραδοσιακές καλλιέργειες και προϊόντα Τρόδους για την ανάδειξη των ποιοτικών χαρακτηριστικών τους (Δράση 1.1.1.), και (ii) μεταφορά εξειδικευμένων και εστιασμένων ερευνητικών γνώσεων στο πεδίο (άρδευση, χαμηλές εισροές, γεωργία ακριβείας, κτλ.), οι οποίες έχουν παραχθεί από εθνικούς και μη ερευνητικούς φορείς (Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών και Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων) και προώθηση της συνεργασίας με αυτούς.

Προτείνεται να διαμορφωθεί ένα σχέδιο δράσης για στοχευμένη διάδοση καινοτομιών και ερευνητικών αποτελεσμάτων των ερευνητικών και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και δράσεις μεταφορεσιμότητάς τους στις περιοχές του Τρόδους.

Αναλυτικά, συστήνεται:

- (α) να αναζητηθούν πεδία και θέματα έρευνας με βάση την ΕΣΑΟΚ,
- (β) να γίνει πρόσκληση ενδιαφέροντος προς ερευνητικά ιδρύματα για ένταξή τους σε δίκτυο ερευνητικών φορέων για την ανάπτυξη εφαρμοσμένης έρευνας στο Τρόδος

(γ) να οργανωθεί συνάντηση των ενδιαφερομένων για σύσταση δικτύου και απόφαση για τα πεδία συνεργασίας και ερευνών που θα αναπτυχθούν

(δ) να διαμορφωθούν προτάσεις έρευνας.

Γ. Αναβάθμιση του Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Γεωργικό Γραφείο Τροόδους

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές και ειδικές κατευθύνσεις της ΕΣΑΟΚ σχετικές με τη γεωργία και την ορεινή οικονομία του Τροόδους, καθώς και τις διαβουλεύσεις που ολοκληρώθηκαν στο Συνέδριο, η ερευνητική ομάδα πρότεινε την αναβάθμιση του Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Γεωργικό Γραφείο Τροόδους. Η αναβάθμιση του ρόλου του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Πιτσιλιάς σε Επαρχιακό Γεωργικό Γραφείο Τροόδους, διευρύνοντας την υπό την ευθύνη του περιοχή κάλυψης και διαφοροποιώντας τις παρεχόμενες υπηρεσίες του, θεωρείται απαραίτητη με στόχο τη δημιουργία εξειδικευμένης υποστηρικτικής δομής για την υποστήριξη της πολυλειτουργικής ορεινής γεωργίας στο σύνολο της ορεινής περιοχής του Τροόδους.

Η διαπίστωση αυτή είχε διατυπωθεί και αναλυθεί μέσα από το “Σχέδιο Καινοτομικής Προσέγγισης της γεωργίας και της κτηνοτροφίας της περιοχής Τροόδους” (**Παράρτημα 1**) και συζητήθηκε εκτενώς με την εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Γεωργίας.

Για την υλοποίηση της πρότασης, το Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων σε συνεργασία με την Εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή Τμήματος Γεωργίας, επεξεργάστηκε τους νέους τομείς παρέμβασης και προσφερόμενων υπηρεσιών του Τμήματος Γεωργίας (Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τροόδους), όπως προαναφέρθηκαν στο σημείο Α παραπάνω, και συνέταξε προσχέδιο “Πρότασης για τη δημιουργία του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τροόδους”, το οποίο διαβιβάστηκε αρμοδίως (ΑΦ 05.02.006 – 13/9/2018) και παρουσιάστηκε από τον Επιστημονικό Υπεύθυνο της Στρατηγικής στον Υπουργό Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος.

Η πρόταση περιλαμβάνει:

- (α) Την νέα περιοχή ευθύνης του, με την ανακατανομή των κοινοτήτων που υπάγονται στα Επαρχιακά Γεωργικά Γραφεία Λευκωσίας, Λεμεσού και Πιτσιλιάς,
- (β) Τους νέους τομείς παρεμβάσεων και προσφερόμενων υπηρεσιών του ΕΓΓ Τροόδους,
- (γ) Τη μετονομασία του ΕΓΓ Πιτσιλιάς σε Τροόδους, με διατήρηση της έδρας στον Αγρό,
- (δ) Τη λειτουργία περιφερειακών γραφείων (i) στην Επταγώνια να επαναλειτουργήσει το Γραφείο που λειτουργούσε από το ΕΓΓ Πιτσιλιάς, (ii) στην κοινότητα Ευρύχου να μεταβιβαστεί η χρήση του Περιφερειακού Γεωργικού Γραφείου στο ΕΓΓ Τροόδους και (iii) στην κοινότητα Πάχνας να δημιουργηθεί Περιφερειακό Γεωργικό Γραφείο. Τα γραφεία θα λειτουργούν ως δορυφόροι του κεντρικού γραφείου και δεν θα είναι μόνιμα στελεχωμένα, αλλά περιοδικά, σε τακτική βάση επισκέψεων στους αγρότες της περιοχής.
- (ε) Το οργανόγραμμα του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τροόδους. Προσδιορίστηκαν οι αρμοδιότητες και οι αναγκαίες θέσεις απασχόλησης. Μεταφορά και δημιουργία νέων οργανικών θέσεων για τη στελέχωση του Επαρχιακού Γεωργικού Γραφείου Τροόδους και στα Κεντρικά Γραφεία του Τμήματος Γεωργίας,
- (στ) Τις αναγκαίες κτιριακές υποδομές, αυτοκίνητα και εξοπλισμό του ΕΓΓ Τροόδους για την αναβαθμισμένη λειτουργία του.

Σε συνέχεια των πιο πάνω και σύμφωνα με τις οδηγίες του Υπουργού, το Γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων σε συνεργασία με την εξειδικευμένη Τεχνική Επιτροπή Τμήματος

Γεωργίας ετοίμασαν την τελική έκθεση εφαρμογής της πρότασης και επιπλέον προϋπολογισμό συνολικής ολικής δαπάνης για το απαραίτητο προσωπικό και τριετές χρονοδιάγραμμα εφαρμογής.

Με βάση την παραπάνω πρόταση συμφωνήθηκε η εφαρμογή τεχνικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών (γεωργικές εφαρμογές) στους γεωργούς του Τροόδου από το Τμήμα Γεωργίας, στα νέα πεδία παρέμβασης. Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες (μικρή πολυδραστήρια οικογενειακή γεωργία) και τις παραγωγικές εξειδικεύσεις του Τροόδου. Οι υπηρεσίες θα αφορούν τους παρακάτω τομείς:

(α) Εφαρμογή ειδικών εκπαιδεύσεων –καταρτίσεων σε παραγωγούς για την

- παραγωγή (i) υγιεινών και ασφαλών προϊόντων και τροφίμων, (ii) ποιοτικών και ταυτοτικών προϊόντων,
- ανάπτυξη συστημάτων ποιότητας των γεωργικο-κτηνοτροφικών προϊόντων,
- σχέση γεωργίας – περιβάλλοντος (ορθή διαχείριση, διαχείριση των εδαφών, εξοικονόμηση και αποδοτική χρήση ενέργειας, διαχείριση εκτατικών παραγωγικών συστημάτων, γαιοτόπων (terroirs), κτλ.),
- ανάπτυξη οικοτεχνίας στην εκμετάλλευση με βάση συστήματα εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας
- αξιοποίηση τεχνικών και τεχνολογιών για την πρόληψη ασθενειών στο πλαίσιο της ευφυούς γεωργίας
- αξιοποίηση τεχνικών και τεχνολογιών (καινοτομικές μεθόδους προηγμένης γεωπονικής και αγροοικολογίας) και για την ανάπτυξη καινοτόμων γεωργικών προϊόντων
- ανάπτυξη δομών συνεργασίας : ομάδα παραγωγών, συνεργατική εταιρεία, βραχεία αλυσίδα, τοπική διεπαγγελματική οργάνωση (δίκτυο συνεργασίας παραγωγών – οικοτεχνών – αγροτουρισμού), και

(β) Διάχυση ερευνητικών αποτελεσμάτων καινοτομιών και καλών πρακτικών

- μεταφορά εξειδικευμένων και εστιασμένων ερευνητικών γνώσεων στο πεδίο σε θέμα όπως άρδευση, χαμηλές εισροές, γεωργία ακριβείας, προσαρμοσμένες νέες ποικιλίες, αντιχαλαζικά δίχτυα κτλ.,

(γ) Μάρκετινγκ και εμπορία γεωργικών προϊόντων ποιότητας

(δ) Χρηματοδοτικά εργαλεία

- χρηματοδοτικά εργαλεία του ΠΑΑ 2014-2020 και της περιόδου 2021-2027 είτε για ατομικές δραστηριότητες είτε για τη συμμετοχή σε σχέδια τοπικού ενδιαφέροντος (δημιουργία αξιακής αλυσίδας)
- προετοιμασία και ωρίμανση προτάσεων προσαρμοσμένες στην ορεινή γεωργία

Δράση 1.2.2. Υποστήριξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών Τροόδου

Τομείς δραστηριοποίησης: υποστήριξη για (α) συμμόρφωση στις νομικές απαιτήσεις, (β) ανάπτυξη συστημάτων ποιότητας των γεωργικο-κτηνοτροφικών προϊόντων, (γ) συμμετοχή σε σχέδια χρηματοδοτήσεων τοπικού ενδιαφέροντος, (δ) συνεργασία και συμμετοχή των γεωργών στην τοπική διεπαγγελματική οργάνωση (δίκτυο συνεργασίας παραγωγών – οικοτεχνών – αγροτουρισμού), (ε)

προετοιμασία και ωρίμανση προτάσεων προσαρμοσμένες στην ορεινή γεωργία, και (στ) βέλτιστη αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων από το ΠΑΑ 2014-2020.

Το Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, μέσω της Μονάδας Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας θα προβεί σε:

- (α) Προκήρυξη εκδήλωσης ενδιαφέροντος για αγρότες με επιχειρηματικές στοχεύσεις και δημιουργία δικτύου,
- (β) Διοργάνωση σεμιναρίου ενημέρωσης των παραγωγών για τον μηχανισμό υποστήριξης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και τα πεδία επιχειρηματικής δραστηριοποίησης που μπορούν να αναπτυχθούν με βάση τους στόχους της ΕΣΑΟΚ,
- (γ) Υποστήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας (χρηματοδότηση της ΑνεΤ/ΑνεΛεμ για την υποστήριξη της διαμόρφωσης επιχειρηματικών σχεδίων για την υλοποίηση των επιχειρηματικών ιδεών των τοπικών παραγωγών).

Δράση 1.2.3. Ολοκληρωμένο πρόγραμμα υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής

A. Ανανέωση του ανθρώπινου δυναμικού στη γεωργία

Διαδοχή: καταγραφή των εν δυνάμει διαδόχων και ένταξη σε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα υποστήριξης (μικρά σχέδια ανταγωνιστικότητας εκμετάλλευσης) και εξατομικευμένης συμβουλευτικής υποστήριξης.

Η δράση θα αναπτυχθεί από την Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (ΟΠ 4 Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση). Προτείνεται η διαμόρφωση ενός Σχεδίου Δράσης ολοκληρωμένου προγράμματος υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής εν δυνάμει γεωργών και νέων γεωργών (Δράση 1.2.1) με βάση την παρακάτω διαδικασία:

- (α) Κατάρτιση του ολοκληρωμένου προγράμματος υποστήριξης και εξατομικευμένης συμβουλευτικής εν δυνάμει γεωργών και νέων γεωργών
- (β) Καταγραφή των εν δυνάμει διαδόχων των αγροτικών εκμεταλλεύσεων στην περιοχή του Τροόδου (με την υποστήριξη του Τμήματος Γεωργίας)
- (γ) Τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη και εξατομικευμένη συμβουλευτική των εν δυνάμει διαδόχων αγροτικών εκμεταλλεύσεων ειδικά σε θέματα πολυλειτουργικής ορεινής γεωργίας.

Στόχος 30 επιχειρηματικά σχέδια νέων γεωργών και παρακολούθησή τους για 1 χρόνο.

B. Εγκατάσταση νέου πληθυσμού στη γεωργία: σχέδιο υποστήριξης των πρώτων σταδίων εγκατάστασης (συνέργεια ΠΑΑ και τοπικής Κοινότητας)

Το Γραφείο Υποδοχής νέου πληθυσμού (Στρατηγική Παρέμβαση 3. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής πληθυσμού), σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας και την τοπική Αναπτυξιακή Εταιρεία, θα αναλάβει την υποστήριξη των πρώτων σταδίων της εγκατάστασης νέου πληθυσμού στην περιοχή του Τροόδου ως ακολούθως:

- ✓ Το Γραφείο Υποδοχής ενημερώνει τους ενδιαφερόμενους για τη διαθέσιμη προς αξιοποίηση γεωργική γη στην κοινότητα που τους ενδιαφέρει να εγκατασταθούν
- ✓ Η τοπική αναπτυξιακή εταιρεία (σύμφωνα με τη Δράση 1.2.2) υποστηρίζει τη διαμόρφωση του επιχειρηματικού σχεδίου του ενδιαφερόμενου

- ✓ Το Τμήμα Γεωργίας παρέχει την απαραίτητη τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη, με βάση το επιχειρηματικό σχέδιο του ενδιαφερόμενου (χρήση εάν είναι εφικτό του χρηματοδοτικού εργαλείου, ΠΑΑ, για την εγκατάσταση).

Δράση 1.2.4. Υποστήριξη Πολυδραστήριων Αγροτών για την ενίσχυση και ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους

Η δράση αφορά τους πολυδραστήριους (ενεργούς) αγρότες και ιδιαίτερα για όσους η αγροτική δραστηριότητα δεν είναι βιώσιμη στοχεύοντας στην υποστήριξή τους, προκειμένου να την αναπτύξουν.

Η δράση αναφέρεται στην ενθάρρυνση της διαφοροποίησης του γεωργικού προϊόντος, μέσω της ανάπτυξης οικοτεχνίας ή/και τουριστικής δραστηριότητας (πολυλειτουργικά – επισκέψιμα αγροκτήματα) στο εσωτερικό της γεωργικής εκμετάλλευσης ή/και του νοικοκυριού. Προτεραιότητα θα πρέπει να δίνεται σε προτάσεις που εντάσσονται σε συστήματα εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας.

Η δράση θα αναπτυχθεί από τη Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση) σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας, το Υφυπουργείο Τουρισμού, το Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, και το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας.

Ειδικότερα η Μονάδα θα αναλάβει:

- (α) την καταγραφή των πολυδραστήριων Αγροτών και των τομέων δραστηριότητάς τους,
- (β) τον προσδιορισμό της υποστήριξης που απαιτείται, και
- (γ) τη διαμόρφωση σχεδίων στήριξης (εκπαίδευση-επενδυτικά σχέδια) για τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμισή τους.

Δράση 1.2.5. Στήριξη της δημιουργίας δομών συνεργασίας παραγωγών

Οργάνωση παραγωγών σε επίπεδο Τρόδους

Προτείνεται η ανάπτυξη δομών συνεργασίας παραγωγών στο Τρόδος για την ανάδειξη ποιοτικών προϊόντων, την αντιμετώπιση προβλημάτων εμπορίας ή/και αναποτελεσματικής συνεργασίας σε ειδικούς κλάδους (π.χ. αμπελουργοί), την υιοθέτηση αγροπεριβαλλοντικών μέτρων, κ.ά. Επιπλέον, οι συνεργασίες παραγωγών μπορούν να απαντήσουν στη ζήτηση υπηρεσιών σχετικά με καλλιεργητικές φροντίδες σε καλλιεργούμενες εκτάσεις, ειδικά εκμεταλλεύσεων με ηλικιωμένους αρχηγούς ή με διαμονή «εκτός» Τρόδους (αντιμετωπίζοντας (α) το έλλειμμα σε εργατικό δυναμικό, και (β) την εγκατάλειψη της δραστηριότητας μεσοπρόθεσμα).

Οι συνεργασίες αποτελούν εργαλεία ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και μπορούν να έχουν τις ακόλουθες μορφές, με βάση το νομοθετικό πλαίσιο της Κύπρου: συνεργατικές εταιρείες, ομάδες παραγωγών και οργανώσεις παραγωγών. Θα πρέπει επίσης να διερευνηθεί η δυνατότητα δημιουργίας ομάδων συνεργασίας στο πλαίσιο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας (Νομοσχέδιο προς ψήφιση).

Οι στόχοι της συνεργασίας προκύπτουν από τις προτεραιότητες και τις ανάγκες των παραγωγών που θέλουν να συνεργαστούν. Το ζήτημα της οργάνωσης των παραγωγών, λόγω και του πολυδραστήριου χαρακτήρα της πλειονότητας από αυτούς, πρέπει να προσεγγιστεί με τρόπο καινοτομικό και σε σύνδεση με την πολυδραστηριότητα και την κοινωνική οικονομία.

Η δράση θα αναπτυχθεί από τη Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση), σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας. Ειδικότερα η Μονάδα θα αναλάβει:

- (α) τον εντοπισμό πυρήνων παραγωγών με γεωγραφική (προέλευση από την ίδια περιοχή ή τον ίδιο γαϊότοπο) ή κλαδική αναφορά για δημιουργία και οργάνωση δομών συνεργασιών παραγωγών / αξιακών αλυσίδων (ενέργεια που θα αναλάβει το Τμήμα Γεωργίας (συμβουλευτικός ρόλος))
- (β) τη συμβουλευτική και τεχνική υποστήριξή τους για την οργάνωσή τους
- (γ) την υποστήριξη για τη διαμόρφωση Σχεδίου Δράσης.

Δράση 1.2.6. Ανάπτυξη καλλιεργειών σε διασύνδεση με τον δευτερογενή τομέα της Κύπρου

Η υποστήριξη και η ανάπτυξη καλλιεργειών στο Τρόδος, οι οποίες μπορούν να υποστηρίξουν τη συνεργασία με τον δευτερογενή τομέα (ρίγανη, ελιά κτλ.), βασισμένες σε καινοτομικές μεθόδους προηγμένης γεωπονικής και αγροοικολογίας για αύξηση της παραγωγής φυτικών πρώτων υλών (παραδοσιακών προϊόντων), με προορισμό για χρήση στη βιοτεχνία και τη βιομηχανία. Ένα παράδειγμα θα ήταν η παραγωγή του ελαιόλαδου, της ρίγανης και του θυμαριού για την κυπριακή βιοτεχνία (π.χ. για απόσταγμα, τσάι), αλλά και για τη φαρμακοβιομηχανία, για την παρασκευή νέων φυτικών φαρμάκων. Προτεραιότητα θα πρέπει να δίνεται σε προτάσεις που εντάσσονται σε συστήματα εγγύησης της ποιότητας και της ταυτότητας. Η δράση αφορά τη στήριξη της γεωργίας μέσω της σύνδεσής της με τη βιοτεχνία και τη βιομηχανία. Σύνδεση η οποία μπορεί να υποστηριχθεί από το νέο σχέδιο χορηγιών για την ενθάρρυνση των επιχειρηματικών συμπράξεων (συστάδων-clusters) από το Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος και το σχέδιο της νέας Βιομηχανικής Πολιτικής 2019-2030.

Συστήνεται όπως το Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων να αναθέσει σε εμπειρογνώμονες την ετοιμασία Σχεδίου Δράσης, σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας, την Υπηρεσία Βιομηχανίας και Τεχνολογίας και τους τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς και παραγωγούς, ακολουθώντας την παρακάτω διαδικασία:

- (α) Διερεύνηση των γεωργικών προϊόντων που έχει ανάγκη ο δευτερογενής τομέας της Κύπρου, τα οποία παράγονται ή μπορούν να παραχθούν στις κοινότητες του Τρόδους. Η διερεύνηση αυτή, έχει ως στόχο τον εντοπισμό αυτών των καλλιεργειών και στη συνέχεια την ανάπτυξη των αντίστοιχων καλλιεργειών στο Τρόδος (εκπόνηση μιας εμπειρογνωμοσύνης),
- (β) Αναζήτηση προσαρμοσμένων τεχνολογιών στην ορεινή γεωργία του Τρόδους για την υποστήριξη των υφιστάμενων και νέων καλλιεργειών (εκπόνηση εμπειρογνωμοσύνης).

Υπομέτρο 1.3. Ρυθμίσεις και παρεμβάσεις προστασίας, διαχείρισης και αξιοποίησης της γης για τη γεωργία και κτηνοτροφία

Δράση 1.3.1. Επανάκτηση – διαχείριση εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης, Πιλοτική Εφαρμογή

Σημαντικό κεφάλαιο προς αξιοποίηση αποτελεί η εγκαταλελειμμένη γεωργική γη (περιλαμβανομένων των Τ/Κ τεμαχίων και των χαλίτικων γαιών). Προτείνεται η ανάκτηση γεωργικής γης για παραγωγική χρήση ή ένταξη σε σχέδια περιβαλλοντικής διαχείρισης εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης (Σύνδεση με τον Οργανισμό Διαχείρισης Περιοχών Προστασίας (Δράση 6.1.1)), εντοπισμός γαιοτόπων, αναβάθμιση βοσκήσιμων εκτάσεων, ορθολογική αξιοποίηση δημόσιων υποδομών (άρδευση, μικροί αναδασμοί).

Η ανάκτηση και αξιοποίηση αγροτικής γης απαντά σε στόχους:

- (α) Περιβαλλοντικούς: προστασία αναβαθμίδων, αποφυγή πυρκαγιών, διάβρωσης, ερημοποίησης (ένταξη κατά περίπτωση και τουρκοκυπριακής γης σε Κοιλάνι, Μαλλιά, Κυβίδες, κτλ., όταν συνδέεται με την ύπαρξη αναβαθμίδων)
- (β) Εθνικού συμφέροντος (προσέλκυση νέων γεωργών – ανανέωση του αγροτικού δυναμικού του Τροόδους),
- (γ) Παραγωγικούς: αύξηση της πρώτης ύλης και της απαραίτητης κρίσιμης μάζας

Περιγραφή δράσης

A. Ανάκτηση γης

Ο στόχος της ανάκτησης γεωργικής γης συνδέεται με το ζήτημα της πολύ-ιδιοκτησίας και απαιτεί τον καθορισμό μιας νέας μορφής παρέμβασης. Η δράση αφορά την ανάκτηση εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης για (α) τη δημιουργία μιας ενιαίας εκμεταλλεύσιμης έκτασης από ένα νέο γεωργό, (β) τη μεγέθυνση υφιστάμενων αγροτικών εκμεταλλεύσεων, και (γ) τη μεγέθυνση καλλιεργούμενων αγροτεμαχίων.

Το θέμα της γης εντάσσεται στη γενικότερη πολιτική ενισχύσεων για την «ηλικιακή ανανέωση της γεωργίας» (ένας από τους εννιά άξονες της Νέας ΚΑΠ). Αν και η Κύπρος θα πρέπει να αναμένει τα τελικά νομικά κείμενα όσο αφορά τη νέα ΚΑΠ, ώστε να διαμορφώσει μια πολιτική ενισχύσεων για τους Νέους Αγρότες, διαφαίνεται ήδη η δυνατότητα δημιουργίας ενός μίγματος εθνικών και ευρωπαϊκών εργαλείων πολιτικής, ιδιαίτερα για την πρόσβαση σε γη. Αν η Κύπρος δεν συστήσει Τράπεζα Γεωργικής γης, τότε προτείνεται την όλη δράση να την συντονίσει το Περιφερειακό Συμβούλιο Τροόδους σε συνεργασία με το Τμήμα Γεωργίας, τη Μονάδα στήριξης και παρακολούθησης Πρωτογενή και Δευτερογενή Τομέα (Γραφείο Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων) και το προτεινόμενο Γραφείο Υποδοχής Νέου Πληθυσμού.

Συστήνεται η ανάθεση σε ειδικούς της ετοιμασίας πιλοτικού Σχεδίου Δράσης για τον εντοπισμό των αγροτεμαχίων και την ενεργοποίησή τους σε 3-5 κοινότητες, ακολουθώντας την παρακάτω διαδικασία:

- i. Καταγραφή διαθέσιμων αγροτεμαχίων εγκαταλελειμμένης ιδιωτικής, χαλίτικης, εκκλησιαστικής, τουρκοκυπριακής γεωργικής γης, κτλ.,
Πιλοτικά μπορεί να εφαρμοστεί η συγκεκριμένη ενέργεια (καταγραφή της διαθέσιμης εγκαταλελειμμένης γης (ειδικά τα 5 τελευταία χρόνια)) στους 10 επιλεγμένους γαιότοπους οι οποίοι εντοπίστηκαν και αναδείχθηκαν (π.χ. Κουμανδάρια, Νότια Μαραθάσα και Βόρεια Πιτσιλιά Λευκωσίας (Πολύστυπος, κτλ.) - (Δράση 1.1.1.)),
- ii. Καταγραφή / εντοπισμός των ιδιοκτητών / κληρονόμων αυτών. Η Κοινότητα σε συνεργασία με τα διάφορα σύνολα χρηστών νερού (Αρδευτικά Τμήματα και Σύνδεσμοι) μπορούν να συμβάλουν στον εντοπισμό ιδιοκτητών εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης.
- iii. Καταγραφή των χαρακτηριστικών και στοιχείων των αγροτεμαχίων (έκταση, δικαιώματα άρδευσης ή δυνατότητα εξασφάλισης άρδευσης, πολεοδομική ζώνη, πρόσβαση, κάλυψη από υπηρεσίες και από ποιες) και δημιουργία Βάσης Δεδομένων. Η Βάση Δεδομένων θα είναι διαθέσιμη στο Γραφείο Υποδοχής Νέου Πληθυσμού για να ενημερώνει τους ενδιαφερόμενους για εγκατάσταση στη γεωργία και θα είναι αναρτημένη στο διαδίκτυο. Σημειώνεται πως η συμμετοχή αγροτεμαχίων στο υπό αναφορά Σχέδιο θα γίνεται αφού προηγηθεί η συγκατάθεση του ιδιοκτήτη του συγκεκριμένου αγροτεμαχίου.

- iv. Προσδιορισμός ζωνών διαθέσιμων προς χρήση αγροτεμαχίων σε κάθε κοινότητα και έκδοση χαρτών.
- v. Αξιολόγηση και καθορισμός προτεραιοτήτων σε συγκεκριμένες ζώνες. Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στη γη η οποία βρίσκεται στον πυρήνα ζωνών γεωργικής γης είτε υψηλής παραγωγικότητας λόγω δημόσιων υποδομών και επενδύσεων (άρδευση, αναδασμοί) είτε αναγνωρίσιμης αξίας, όπως οι γαιότοποι.
- vi. Πρόσκληση υποβολής ενδιαφέροντος από ιδιοκτήτες αγροτεμαχίων για παραχώρηση μέσω ενοικίασης ή πώλησης των αγροτεμαχίων τους.
- vii. Διαμόρφωση κινήτρων για την αγορά ή την παραχώρηση εγκαταλειμμένης γεωργικής γης σε γεωργούς – κτηνοτρόφους και καθορισμός κριτηρίων επιλεξιμότητας / προτεραιότητας δικαιούχων.
- viii. Πρόσκληση ενδιαφέροντος για παραχώρηση έκτασης σε ενδιαφερόμενους να εγκατασταθούν στη γεωργία με κριτήριο τη διάθεση επιχειρηματικού σχεδίου. Θα δοθεί προτεραιότητα στην:
 - Παραχώρηση χαλίτικης γης σε γεωργούς και κτηνοτρόφους με προϋποθέσεις (η σχετική εισηγμένη απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου 75.387 – 5/7/2013: Σχέδιο για τη Διάθεση Κρατικής και Δασικής Γης σε ανέργους, θα μπορούσε να αποτελέσει βάση για να ετοιμαστεί νέο σχέδιο),
 - Αξιοποίηση Τ/Κ γης (στοχευμένα και με προϋποθέσεις κυρίως για λόγους περιβαλλοντικούς, διατήρησης τοπίων, αξιοποίησης γαιοτόπων με παραδοσιακές ποικιλίες και καλλιέργειες, π.χ. αμπελώνες).
- ix. Σχέδιο διαδικασίας απαλλοτρίωσης αγροτεμαχίων σε εξαιρετικές περιπτώσεις με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:
 - Εγκαταλελειμμένη γη η οποία βρίσκεται στον πυρήνα ζωνών γεωργικής γης, είτε υψηλής παραγωγικότητας λόγω δημόσιων υποδομών και επενδύσεων (άρδευση, αναδασμοί) είτε αναγνωρίσιμης αξίας όπως οι γαιότοποι,
 - Αγροτεμάχια με πάρα πολλούς κληρονόμους ως ιδιοκτήτες,
 - Αγροτεμάχια μικρής έκτασης, κτλ.

Φορέας Υλοποίησης:

Η Κοινότητα σε συνεργασία με τα διάφορα σύνολα χρηστών νερού (Αρδευτικά Τμήματα και Σύνδεσμοι) μπορούν να συμβάλουν στον εντοπισμό ιδιοκτητών εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης και στην κατάρτιση σχετικού καταλόγου, τον οποίο οφείλουν να διαθέσουν στο Γραφείο Υποδοχής Νέου Πληθυσμού, το οποίο θα δημιουργήσει και θα εμπλουτίζει Βάση Δεδομένων αναρτημένη στο διαδίκτυο με τα διαθέσιμα προς εκμετάλλευση αγροτεμάχια, συμβάλλοντας έτσι στην υποστήριξη της εγκατάστασης νέου πληθυσμού. Σημειώνεται πως η συμμετοχή αγροτεμαχίων στο υπό αναφορά Σχέδιο θα γίνεται αφού προηγηθεί η συγκατάθεση του ιδιοκτήτη του συγκεκριμένου αγροτεμαχίου.

Οι φορείς που θα εμπλέκονται στην ενεργοποίηση της δράσης κάθε φορά που θα υπάρχει ζήτηση γεωργικής γης είναι: η κοινότητα, το Γραφείο Υποδοχής Νέου Πληθυσμού (Στρατηγική Παρέμβαση 3. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής πληθυσμού) και οι αρμόδιες υπηρεσίες (Τμήμα Γεωργίας⁵,

⁵ Η εμπλοκή του Τμήματος Γεωργίας είναι συμβουλευτικού χαρακτήρα στα πλαίσια των γεωργικών εφαρμογών

Τμήμα Αναδασμού, Τμήμα Κτηματολογίου) και τα διάφορα σύνολα χρηστών νερού (Αρδευτικά Τμήματα και Σύνδεσμοι).

B. Διαχείριση εγκαταλελειμμένης γεωργικής γης

Η δράση για τη διαχείριση των εγκαταλελειμμένων εκτάσεων γεωργικής γης αποσκοπεί στην:

- αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ζητημάτων,
- διαχείριση τοπίων,
- βελτίωση και εμπλουτισμός της χλωρίδας για την υποστήριξη της εκτατικής κτηνοτροφίας.

Η δράση αυτή αφορά (α) την κατάρτιση Σχέδιων Διαχείρισης ανάλογα με το θέμα (οικολογική διαχείριση εντός περιοχών Natura, τοπία, αξιοποίηση βιομάζας (βόσκηση ή/και συλλογή)), και (β) την εφαρμογή των σχεδίων διαχείρισης την οποία αναλαμβάνουν οι κατά περίπτωση αρμόδιοι φορείς (Τμήμα Περιβάλλοντος/Διαχειριστική αρχή Natura, Κοινότητα, Τμήμα Γεωργίας).

Προτείνεται ως αρμόδιος και συντονιστής φορέας ο Οργανισμός Διαχείρισης της Προστατευόμενης Περιοχής Τροόδους. Σε πρώτη φάση η δράση του θα περιοριστεί στο εσωτερικό της ζώνης διαχείρισης η οποία αναφέρεται και προσδιορίζεται στη Στρατηγική Παρέμβαση 4. «Νέες Δομές Διαχείρισης εθνικής σημασίας φυσικών πόρων», ενώ προτείνεται να επεκτείνει σταδιακά τη δράση και στο υπόλοιπο Τρόοδος.

Για επείγουσες περιπτώσεις (π.χ. ένταξη περιοχών σε ευρωπαϊκά προγράμματα προστασίας), ο Οργανισμός Διαχείρισης μπορεί, λόγω αρμοδιότητας και εμπειρίας, να αναλάβει τον συντονισμό για την ένταξη εγκαταλελειμμένης γης σε Σχέδια Διαχείρισης και στο υπόλοιπο Τρόοδος.

Η χρηματοδότηση αυτής της δράσης μπορεί να προέλθει από το ΠΑΑ, με την ένταξη σε δράση για ειδικά σχέδια βελτίωσης και παράλληλη συμμετοχή των ιδιοκτητών ή/και με την ένταξη στο «Γεωργο-Περιβαλλοντικό-Κλιματικό» μέτρο του ΠΑΑ με συμβολή της Κοινότητας όταν πρόκειται για τοπία σημαντικού ενδιαφέροντος.

Συγκεκριμένα, προτείνεται να ακολουθηθεί ο ακόλουθος οδικός χάρτης δράσεων: Ένταξη της εγκαταλελειμμένης γης που αξιοποιείται με ανάκτηση, σε σχέδια διαχείρισης (για προστασία του τοπίου, και άρση του κινδύνου πυρκαγιών) πιλοτικά στην Ενιαία ζώνη διαχείρισης (Διασύνδεση με τη Δράση 6.2.1 – Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 6. Φυσικό Περιβάλλον).

Δράση 1.3.2. Αγρανάπαυση σε γεωργικές ζώνες και ζώνες φυσικών πόρων

Η συγκέντρωση και κατανομή της γεωργικής γης αλλά και της αγρανάπαυσης, καταδεικνύει την ανάγκη η ένταξη καλλιεργούμενης γεωργικής γης στο καθεστώς της αγρανάπαυσης να χρησιμοποιείται πιο ορθολογικά μεταξύ (α) του περιβάλλοντος συμβάλλοντας στη μείωση των πιέσεων, και (β) των αναγκών διατροφής της κτηνοτροφίας. Κριτήρια: Ζώνες υψηλής περιβαλλοντικής ευαισθησίας, γαιότοποι. Αξιοποίηση αγρανάπαυσης προς όφελος της κτηνοτροφίας.

Προτείνεται:

- Κατάρτιση σχεδίου κριτηρίων και ζωνών προτεραιότητας με βάση τους στόχους της ΕΣΑΟΚ.
- Πιλοτικό σχέδιο ένταξης στην ενιαία ζώνη διαχείρισης γεωργίας και φυσικών πόρων (Διασύνδεση με τη Δράση 1.3.1. και Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 6. Φυσικό Περιβάλλον)
- Πιλοτικό σχέδιο αξιοποίησης της αγρανάπαυσης για τις ανάγκες της κτηνοτροφίας (Δράση 1.3.3.)

Δράση 1.3.3. Σχέδιο διαχείρισης βόσκησης

Ο ποιμενικός χαρακτήρας της κτηνοτροφίας του Τροόδου υποστηρίζεται από την ύπαρξη βοσκήσιμων εκτάσεων με μέτρια βλάστηση. Συχνά διαπιστώνεται όμως, ότι η παραγωγικότητα των εκτάσεων αυτών είναι κατώτερη του δυναμικού τους σε ποσότητα και ποιότητα, καθώς και σε χρονική κατανομή, αλλά και διότι η σύνθεση της βλάστησης δεν είναι κατάλληλη για την ύπαρξη αξιόλογης κτηνοτροφικής παραγωγής.

Οι αδυναμίες στην ορθολογική διαχείριση αυτών των βοσκήσιμων εκτάσεων συμβάλλουν στην απορρύθμιση των οικολογικών διεργασιών (υπερβόσκηση = υποβάθμιση, άκαιρη βόσκηση = υποβάθμιση, κτλ.) με αποτέλεσμα οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις να στερούνται ένα σημαντικό φυσικό πόρο και να επιβαρύνεται η οικονομική αποδοτικότητά τους.

Το μέσο αντιμετώπισης αυτής της κατάστασης είναι η εφαρμογή της κανονικής χρήσης.

Η κανονική χρήση των εκτάσεων των βοσκότοπων εξασφαλίζεται με (i) το ενδεδειγμένο είδος ζώων ή τον ενδεδειγμένο συνδυασμό ειδών ζώων, (ii) την εφαρμογή βόσκησης κατά τις περιόδους όπου η βλάστηση και το έδαφος ζημιώνονται λιγότερο, (iii) την εξασφάλιση της ομοιόμορφης χρήσης της βλάστησης, και (iv) τον σεβασμό του κανόνα: βοσκοφόρτωση να ισούται με τη βοσκοϊκανότητα.

Η κανονική χρήση συμπληρώνεται από την εφαρμογή δράσεων βελτίωσης των βοσκήσιμων εκτάσεων, με στόχο τη διατήρηση ή αύξηση των νομευτικών ειδών, την απομάκρυνση της ανεπιθύμητης βλάστησης και την κατασκευή έργων υποδομής για την εξασφάλιση των σύγχρονων προδιαγραφών (εξασφάλιση ευζωίας των ζώων, ποιότητας των προϊόντων, εξυπηρέτησης του κτηνοτρόφου, κτλ.) άσκησης της κτηνοτροφίας. Η κανονική χρήση των βοσκότοπων μέσω της υιοθέτησης των αρχών διαχείρισης βόσκησης μπορεί να εξειδικευτεί σε προδιαγραφές οι οποίες προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε χώρας (άλλες πιο αυστηρές / άλλες πιο χαλαρές).

Το Σχέδιο Διαχείρισης Βόσκησης αποτελεί το βασικό εργαλείο διαχείρισης των βοσκήσιμων εκτάσεων μιας περιοχής (γεωργικών, δασικών, ιδιωτικών, χαλίτικων) με σκοπούς (α) περιβαλλοντικούς, (β) παραγωγικούς της βοσκήσιμης έκτασης (μεγιστοποίηση / βελτιστοποίηση), (γ) παραγωγικούς του ζωικού κεφαλαίου (μεγιστοποίηση / βελτιστοποίηση). Το Σχέδιο Διαχείρισης Βόσκησης μπορεί να θεσμοθετείται όταν μια Πολιτεία θέλει να παρέμβει είτε για περιβαλλοντικούς λόγους (αναχαίτιση της υποβάθμισης του δυναμικού των βοσκότοπων, διατήρηση της βιοποικιλότητας, κτλ.), είτε για να στηρίξει την κτηνοτροφική δραστηριότητα.

Στοχεύοντας στην ορθολογική αξιοποίηση των βοσκήσιμων εκτάσεων για την προστασία τους (περιβαλλοντική αειφορία και αναπαραγωγή), αλλά και προς όφελος των κτηνοτρόφων που τις αξιοποιούν (οικονομική αποδοτικότητα, δεδομένου ότι καλύπτουν πολύ οικονομικά μέρος τουλάχιστον των διατροφικών αναγκών των ζώων, απολαμβάνουν καλύτερη παραγωγικότητα και εξασφαλίζουν προστιθέμενη αξία στο προϊόν τους), απαιτείται η διαμόρφωση μιας μορφής οργάνωσης της διαχείρισής τους.

Σχεδιασμός και εφαρμογή Σχεδίου Διαχείρισης Βόσκησης

Από κοινού οι εμπλεκόμενοι φορείς (κτηνοτρόφοι, Κοινότητα και Τμήμα Γεωργίας) θα πρέπει:

- Να στηρίξουν το *Σχέδιο Διαχείρισης και Βελτίωσης των Βοσκήσιμων Εκτάσεων* στο οποίο αποτυπώνεται:
 - Η έκταση, η παρούσα κατάσταση, η βοσκοϊκανότητα και η βοσκοφόρτωσή τους
 - Το σχέδιο χωρο-χρονικής αξιοποίησής τους
- Να καταρτίσουν ένα *πρωτόκολλο συνεργασίας* μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών και των Κτηνοτρόφων, όπου θα αναπτύξουν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα της κάθε πλευράς.

- Οι κτηνοτρόφοι θα πρέπει να εφαρμόζουν το πρόγραμμα διαχείρισης των βοσκήσιμων εκτάσεων που χρησιμοποιούν, ώστε να διατηρούνται οι στόχοι που τίθενται σε αυτό (περιβαλλοντική φυσιολογία, βιοποικιλότητα και αναπαραγωγική ικανότητα)
- Οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να υποστηρίζουν με τεχνική και συμβουλευτική υποστήριξη τον τρόπο διαχείρισης αυτών των εκτάσεων και να παρακολουθούν την αξιοποίηση των βοσκήσιμων εκτάσεων από τους κτηνοτρόφους, παρεμβαίνοντας με έργα υποδομής ώστε:
 - ✓ να διασφαλίζεται η περιβαλλοντική αειφορία τους (καλή αγρονομική και περιβαλλοντική κατάσταση), η παροχή των οικοουστημικών υπηρεσιών της έκτασης και η βιοποικιλότητά τους
 - ✓ να διατηρείται η ικανότητα προσφοράς φυσικής και φθηνής τροφής για τα ζώα και
 - ✓ να εξασφαλίζεται η παραγωγή ζωικών προϊόντων υψηλής ποιότητας με ισχυρή προστιθέμενη αξία.

Είναι στην ευχέρεια των κτηνοτρόφων γενικά και ειδικά ανά κοινότητα να αποφασίσουν αν θα συμμετέχουν σε αυτή τη διαχείριση κατά μονάδα ή μέσω οργάνωσής τους.

Θα πρέπει να ενταχθεί στην προτεινόμενη Δήλωση Πολιτικής Τροόδους, ο όρος “βοσκότοπος – βοσκήσιμη έκταση” και οι περιοχές όπως θα καθοριστούν με βάση το Σχέδιο Διαχείρισης βόσκησης. Για τον καθορισμό των εν λόγω όρων, προτείνεται να συμμετέχουν το Τμήμα Γεωργίας, ο ΚΟΑΠ και το Υπουργείο Εσωτερικών.

Συστήνεται η εκπόνηση **Σχεδίου Διαχείρισης Βόσκησης**, ακολουθώντας την παρακάτω διαδικασία:

- (α) Εντοπισμός ζωνών που έχουν ανάγκη σχεδίου διαχείρισης βόσκησης
- (β) Ιεράρχηση των παραπάνω ζωνών με βάση τις τοπικές ανάγκες (εντοπισμός 4 πιλοτικών περιοχών)
- (γ) Κατάρτιση σχεδίου διαχείρισης βόσκησης στις πιλοτικές περιοχές (Διάγνωση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης, Προσδιορισμός παρεμβάσεων και κοστολόγησή τους)

Δράση 1.3.4. Δημιουργία Δημόσιων υποδομών για την κτηνοτροφία

Η στήριξη της κτηνοτροφίας, ειδικά σε περιοχές με έντονη συγκέντρωση ζωικού κεφαλαίου (π.χ. Πάχνα, Κυβίδες, Δορά, κτλ.), με παρεμβάσεις σε δημόσιες υποδομές, διακρίνονται σε δύο κατηγορίες δράσεων:

A. Τη δημιουργία Κτηνοτροφικών Περιοχών.

Το Τμήμα Γεωργίας σε συνεργασία με τους κτηνοτρόφους, μπορεί να αποφασίσει τη δημιουργία Κτηνοτροφικών Περιοχών όπου υπάρχει ζήτηση. Κοινότητες απ' όπου μπορεί να ξεκινήσει η δημιουργία ή επέκταση Κτηνοτροφικών Περιοχών είναι:

- (α) Η κοινότητα Πάχνας για εξυπηρέτηση κτηνοτρόφων ή νέων επαγγελματιών στον κλάδο όλων των κοινοτήτων της περιοχής,
- (β) Η κτηνοτροφική περιοχή Αγίας Μαρίνας,
- (γ) Η κοινότητα Καλοπαναγιώτη για την εξυπηρέτηση της Μαραθάσας και Σολέας (η ένταξη κτηνοτροφικής ζώνης προτάθηκε και εγκρίθηκε στο Τοπικό Σχέδιο Μαραθάσας, η δημοσίευση του οποίου παγοποιήθηκε).

Η δημιουργία και επέκταση Κτηνοτροφικών Περιοχών στο Τρόδος θα είναι αποτέλεσμα αξιολόγησης των αναγκών. Στην προτεινόμενη Δήλωση Πολιτικής Τροόδους να προσδιοριστούν οι εν δυνάμει περιοχές για την ανάπτυξη Κτηνοτροφικών Περιοχών.

- B.** Την κατασκευή «ελαφρών» υποδομών στήριξης του ποιμενικού χαρακτήρα της κτηνοτροφίας, όπως ποτίστρες, στέγαστρα, κ.ά.

Οι υποδομές αυτές θα είναι αποτέλεσμα προτάσεων του Σχεδίου Διαχείρισης Βόσκησης, το οποίο προτείνεται για το σύνολο του Τρόδου (Δράση 1.3.3.) και ιδιαίτερα σε περιοχές με αναπτυγμένο κτηνοτροφικό κεφάλαιο, στο πλαίσιο υποστήριξης της ποιμενικής κτηνοτροφίας και της συμβολής της στη διαχείριση των βοσκήσιμων εκτάσεων. Προτείνεται οι κτηνοτρόφοι να χρηματοδοτούνται για την κατασκευή των απαραίτητων υποδομών.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της Δήλωσης Πολιτικής Τρόδου θα πρέπει να γίνει:

- (α) Επαναξιολόγηση των υφιστάμενων κτηνοτροφικών ζωνών, με βάση τον βαθμό αξιοποίησής τους ή/και τη δυνατότητα αξιοποίησής τους. Προτείνεται επιπλέον ο καθορισμός εργαλείων και κινήτρων για την ενεργοποίησή τους».
- (β) Χωροθέτηση νέων κτηνοτροφικών ζωνών στις κοινότητες Συμπλέγματος Κρασοχωρίων, όπου, ενώ υπάρχει ανεπτυγμένη κτηνοτροφία, δεν υπάρχουν καθόλου κτηνοτροφικές ζώνες (Πάχνα, Δορά, Κυβίδες κ.ά.).

Προτείνεται η έναρξη της δράσης να ακολουθήσει τα εξής βήματα – παρεμβάσεις:

- (α) Υλοποίηση παρεμβάσεων (μικρο-υποδομών) στις περιοχές όπου έχει πιλοτικά καταρτιστεί Σχέδιο Διαχείρισης Βόσκησης (Δράση 1.3.3.)
- (β) Στο πλαίσιο της εκπόνησης της Δήλωσης Πολιτικής για το Τρόδος θα αξιολογηθούν οι υφιστάμενες κτηνοτροφικές ζώνες στο Τρόδος και θα επαναπροσδιοριστεί η χωρική κατανομή τους με βάση τις τοπικές ανάγκες. Ανάλογα με τις ανάγκες αυτές, θα ακολουθήσει ο απαιτούμενος «πολεοδομικός – ρυτομικός σχεδιασμός για την ενεργοποίησή τους.
- (γ) Κτηνοτροφική Περιοχή στη περιοχή Πάχνα – Δορά

Μετά την ολοκλήρωση της Δήλωσης Πολιτικής για το Τρόδος:

- θα καθοριστεί και θα εξασφαλιστεί το τεμάχιο ανάπτυξης της προτεινόμενης Κτηνοτροφικής Περιοχής στη περιοχή Πάχνα – Δορά,
- θα ετοιμαστεί η Μελέτη Κατασκευής της, όπου θα προσδιοριστεί και το κόστος κατασκευής
- θα κατασκευαστεί η Κτηνοτροφική Περιοχή στη περιοχή Πάχνα – Δορά.

Η παρούσα δράση υλοποιείται από το Τμήμα Γεωργίας, σε συνεργασία με το Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας, Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Επαρχιακές Διοικήσεις, Κοινότητες, τον Έφορο Κρατικών Ενισχύσεων, κ.ά.

Δράση 1.3.5. Διευθέτηση του ζητήματος της εγγραφής των αγροτικών δρόμων

Η ισχύουσα κυβερνητική πολιτική (ΥΠΕΣ και Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως), δημιουργεί κωλύματα στην εγγραφή υφιστάμενων αγροτικών δομών για τους εξής λόγους:

1. Το Υπουργείο Εσωτερικών δεν ευνοεί την εγγραφή αγροτικών δρόμων σε περιοχές που εμπίπτουν σε ζώνες προστασίας (κατηγορία Ζ) (βλ. επιστολή Γεν. Διευθυντή με αρ. φακ. 16.05.011, ημερ. 31/7/2018)

2. Το Τμήμα Πολεοδομίας δεν ευνοεί την εγγραφή αγροτικών δρόμων, ώστε να μην δημιουργούνται προϋποθέσεις που επιτρέπουν την ανέγερση μεμονωμένων κατοικιών.

Παρόμοιες απόψεις εκφράζονται κατά καιρούς και από τα Τμήματα του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος.

Το ζήτημα των μη εγγεγραμμένων αγροτικών δρόμων είναι πολύ σημαντικό για την ανάπτυξη της ορεινής γεωργίας του Τροόδου, διότι δημιουργεί προβλήματα εκσυγχρονισμού των εκμεταλλεύσεων. Ως εκ τούτου, προτείνεται η εκπόνηση *“Μελέτης καταγραφής – χαρτογράφησης, αξιολόγησης, κατηγοριοποίησης και διαμόρφωσης προτάσεων εγγραφής και αναβάθμισης δικτύου αγροτικών δρόμων στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας”*.

Η αξιολόγηση θα γίνει με βάση τις πολεοδομικές ζώνες από τις οποίες διέρχεται, το σημείο προορισμού και τις χρήσεις που εξυπηρετεί. Η κατηγοριοποίηση θα γίνει με κριτήρια τα οποία θα διαφυλάσσουν τον ειδικό σκοπό της εγγραφής του (εξυπηρέτηση της γεωργίας – κτηνοτροφίας).

Η πιο πάνω εισήγηση θα αξιολογηθεί στο πλαίσιο της Δήλωσης Πολιτικής Τροόδου, έτσι ώστε (α) να χαρακτηριστεί ο δρόμος ως γεωργικός, δασικός, κ.ά., και (β) να καθοριστεί η διαδικασία έγκρισης και ορισμού του. Επιπλέον, θα καθορίζεται το πλαίσιο και τα κριτήρια ενδεχόμενης αναβάθμισης αυτών των δρόμων σε άλλη κατηγορία.

Σύμφωνα με τις Επαρχιακές Διοικήσεις, εισηγείται η έγκριση της εκπόνησης της προτεινόμενης μελέτης, προκειμένου να καταστεί δυνατή η τροποποίηση της ισχύουσας κυβερνητικής πολιτικής επί του θέματος, με επαρκή αιτιολόγηση για τις περιοχές όπου η εγγραφή αγροτικών δρόμων είναι απολύτως αναγκαία για την ανάπτυξη γεωργικής και κτηνοτροφικής δραστηριότητας.

Η συγκεκριμένη δράση παρουσιάζεται και κοστολογείται στην Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 10. Υποδομές Συνδεσιμότητας και Προσβασιμότητας – Οδικό Δίκτυο και Επικοινωνίες.

Υπομέτρο 1.4. Προσαρμογή και εφαρμογή χρηματοδοτικών προγραμμάτων για την υποστήριξη της Ορεινής Γεωργίας

Δράση 1.4.1. Ειδική μοριοδότηση δράσεων στήριξης της γεωργίας και της κτηνοτροφίας του Τροόδου

Η ΕΣΑΟΚ προσεγγίζει την ορεινή Γεωργία και Κτηνοτροφία, μέσα από την ταυτόχρονη συμβολή τους στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας της περιοχής του Τροόδου και στη διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος, λόγω του πολυλειτουργικού χαρακτήρα τους.

Στο πλαίσιο της προτεινόμενης υιοθέτησης του σχεδίου της *καινοτομικής ανάπτυξης της ορεινής γεωργίας και κτηνοτροφίας*, συστήνεται η διαμόρφωση ειδικών μοριοδοτήσεων των δράσεων στήριξης της γεωργίας – κτηνοτροφίας του Τροόδου.

Λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της ορεινότητας, τον οριζόντιο χαρακτήρα των δράσεων των χρηματοδοτικών εργαλείων (ΠΑΑ, ΕΠΣΑ), την ανάγκη ενίσχυσης της ορεινής γεωργίας ως βασικό πυλώνα της οικονομίας των ορεινών κοινοτήτων, καθώς και τις ιδιαίτερες παραγωγικές συνθήκες τους

(γεωμορφολογία, κόστος παραγωγής), κρίνεται απαραίτητο να προσδιοριστούν **ειδικά μόρια** τα οποία να πριμοδοτούν τις αιτήσεις ενίσχυσης κατοίκων των ορεινών κοινοτήτων. Η ειδική αυτή μοριοδότηση επιτρέπει την ένταξη αιτημάτων Τροοδιτών σε δράσεις οριζόντιου χαρακτήρα (επενδυτικά σχέδια, νέοι γεωργοί, αγροπεριβαλλοντικά, κ.ά.), ενώ παράλληλα θα ενθαρρύνει δράσεις που συνάδουν με τους στόχους της ΕΣΑΟΚ όσον αφορά την ανάπτυξη της ορεινής γεωργίας στο Τρόδος (εξασφάλιση της διαχείρισης των φυσικών πόρων και παραγωγή προϊόντων με αξίες αναγνωρίσιμες από τους καταναλωτές).

Η τεχνική της «μοριοδότησης» πρέπει να αναφέρεται σε όλες τις δράσεις που θα έχουν οριζόντιο χαρακτήρα, σε γεωγραφικό επίπεδο (όλη η Κύπρος) και σε επίπεδο ομάδων του πληθυσμού (όλοι οι πολίτες). Έτσι, μέσω της μοριοδότησης, παρέχεται ένα επιπλέον κίνητρο στους Τροοδίτες να προβούν σε δράσεις, από τις οποίες όμως δεν αποκλείεται κανένας Κύπριος σε οποιοδήποτε σημείο της Κύπρου και αν δραστηριοποιείται. Μ' αυτό τον τρόπο, ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος να «κατηγορηθεί» το πρόγραμμα ότι κάνει υπερβολικά μεγάλες διακρίσεις υπέρ του Τροόδους και δημιουργεί συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού.

Η πρόταση αυτή εκτιμάται ότι είναι πιο αποτελεσματική από ένα ειδικό πρόγραμμα για το Τρόδος στο πλαίσιο του ΠΑΑ, το οποίο ως πολύπλοκο και σύνθετο πρόγραμμα θα απαιτούσε μια ειδική και με μεγάλο κόστος διαχείριση.

Προτείνεται η εκπόνηση ειδικής εμπειρογνωμοσύνης για τον καθορισμό ειδικής μοριοδότησης (καθορισμός και περιγραφή κριτηρίων, καθώς και το ειδικό βάρος αυτών), λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της ορεινότητας που προτείνει η ΕΣΑΟΚ, για τις περιοχές οι οποίες εντάσσονται στην ορεινή πολιτική.

Δράση 1.4.2. Ενίσχυση της Γεωργικής / Κτηνοτροφικής δραστηριότητας και των εκμεταλλεύσεων

Η προσέγγιση και ο στρατηγικός σχεδιασμός της ορεινής γεωργίας και κτηνοτροφίας του Τροόδους θα πρέπει να εστιάζει στην ενίσχυση της **βιωσιμότητας των οικογενειακών εκμεταλλεύσεων, αλλά και της θέσης της γεωργίας στο εσωτερικό της περιοχής**. Το όλο διακύβευμα συνίσταται στην οικοδόμηση μιας γεωργίας, η οποία **ενισχύει και αναδεικνύει τους δεσμούς με την περιοχή και προσαρμόζεται στις οριζόντιες πολιτικές**. Αυτό σημαίνει ότι απαιτείται πλέον ένας νέος σχεδιασμός για την αειφορική οργάνωση και λειτουργία του χώρου στον οποίο η γεωργία και οι παραγωγοί δεν θα πρέπει να είναι απόντες, αλλά ενεργά συμμετέχοντες. Απ' αυτή την άποψη, ο μοχλός της γεωργικής ανάπτυξης, λόγω της ορεινότητας και του πολυλειτουργικού ρόλου της γεωργίας, θα πρέπει να αναζητηθεί στην άρθρωση:

- Μιας γεωργικής πολιτικής η οποία να συνδυάζει την ανανέωση με τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας ως αντιστάθμισμα στη χαμηλή παραγωγικότητα των λιγότερο ή περισσότερο εκτατικών παραγωγικών συστημάτων του Τροόδους,
- Των πολυδραστήριων εκμεταλλεύσεων μέσω της ενσωμάτωσής τους σε ένα ενιαίο σχέδιο ανάπτυξης της ποιοτικής γεωργίας και περιβαλλοντικής διαχείρισης,
- Των οριζόντιων πολιτικών ενίσχυσης της αειφορικής σχέσης της ορεινής γεωργίας με το φυσικό περιβάλλον και ανάπτυξη σχετικών υπηρεσιών,
- Δράσεων ενίσχυσης των οριζόντιων σχέσεων και δεσμών με τους άλλους δύο πυλώνες της τοπικής και ορεινής οικονομίας (μεταποίηση και τουρισμό)

Η περιοχή Τροόδους απορρόφησε τις δύο (2) προηγούμενες προγραμματικές περιόδους (2004-2006, 2007-2013 (πληρωμές μέχρι τέλος του 2017)) το ποσό των €18,8εκ στις ακόλουθες κατηγορίες χρηματοδοτήσεων:

A/A	Κατηγορίες χρηματοδοτήσεων όπως εμφανιζόταν στις προγραμματικές περιόδους (2004-2006, 2007-2013)	Ποσά (εκ. €)
1	Επενδυτικά Σχέδια γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων	12,4
2	Ομάδα Παραγωγών	0
3	Κατάρτιση – Συμβουλές	0
4	Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	1,1
5	Νέοι γεωργοί	2,3
6	Πρότυπα υγιεινής σε ζώα	0,7
7	Βιολογική παραγωγή γεωργικών προϊόντων	0,6
8	Συμμετοχή σε Σύστημα Ποιότητας και Δράσεις ενημέρωσης	1,7
9	Σπάνια είδη (φυτικά και ζωικά)	0,06
10	Χωροταξική κτηνοτροφική ανάπτυξη	0
11	Δάσωση Γεωργικής Γης	0,04
	Σύνολο	18,8

Στην παρούσα Ολοκληρωμένη Παρέμβαση προτείνονται δράσεις, η εφαρμογή των οποίων θα συμβάλλει στην ένταξη των εκμεταλλεύσεων σε χρηματοδοτήσεις για:

- ✓ Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων,
- ✓ Ανάπτυξη δράσεων οι οποίες αποσκοπούν στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των παραγόμενων προϊόντων και του γεωργικού εισοδήματος, καθώς και
- ✓ Ανάπτυξη δράσεων οι οποίες προωθούν τη διασύνδεση της γεωργίας με άλλους τομείς της τοπικής οικονομίας (βιοτεχνία, τουρισμός).

Στην κατεύθυνση αυτή προβλέπουμε την αξιοποίηση χρηματοδοτήσεων την επόμενη προγραμματική περίοδο 2021-2027 ως ακολούθως:

Κατηγορίες χρηματοδοτήσεων	Στόχος	Ποσά (ΕΚ €)
Επενδυτικά Σχέδια γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων	Ενίσχυση 100 εκμεταλλεύσεων για να εκσυγχρονιστούν	15,0
Ομάδα Παραγωγών	Ενίσχυση της δημιουργίας 5 ομάδων παραγωγών (Δράση 1.2.6)	2,5
Πρόωρη συνταξιοδότηση αγροτών	Ενίσχυση 200 ατόμων για αποχώρηση από τη γεωργία/κτηνοτροφία	2,0
Νέοι γεωργοί	Ενίσχυση 135 νέων για εγκατάσταση στη γεωργία/κτηνοτροφία	2,7
Πρότυπα υγιεινής σε ζώα	Υιοθέτηση προτύπων υγιεινής από κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις που θα εκσυγχρονιστούν ή θα βρίσκονται σε περιοχές όπου θα αναπτυχθούν σχέδια διαχείρισης βόσκησης (Δράση 1.3.3)	0,8
Βιολογική παραγωγή γεωργικών προϊόντων	Ενίσχυση της βιολογικής παραγωγής	0,8
Σύστημα Ποιότητας και Δράσεις ενημέρωσης	Ενίσχυση 100 παραγωγών για συμμετοχή σε συστήματα ποιότητα και ανάπτυξη δράσεων ενημέρωσης	4,0
Σπάνια είδη (φυτικά και ζωικά)	Εκμεταλλεύσεις που θα ενταχθούν στην παραγωγή διακριτών προϊόντων (Δράση 1.1.1)	0,2
Χωροταξική κτηνοτροφική ανάπτυξη	Ενίσχυση 50 κτηνοτρόφων για δημιουργία υποδομών (Δράση 1.3.4)	2,0
Αγροπεριβαλλοντικές Δράσεις	Ενίσχυση εκμεταλλεύσεων οι οποίες έχουν αγροτεμάχια στην περιοχή ανάπτυξης του Σχεδίου Αγροπεριβαλλοντικής Διαχείρισης (Δράση 6.2.1 (Ο.Π. 6 Φυσικό Περιβάλλον))	4,0
Σύνολο		34

Για τη χρηματοοικονομική υποστήριξη των γεωργών και κτηνοτρόφων μέσα από την Μονάδα Ανάπτυξης Ορεινής Επιχειρηματικότητας (Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Διά Βίου Μάθηση), θα προωθηθεί η δημιουργία ταμείου εγγυήσεων και εργαλείων μικρο-χρηματοδότησης.